

ΠΗΓΕΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

Για την ερμηνεία και την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου είναι απαραίτητη η γνώση των πηγών του. Κοινό σημείο αναφοράς ως προς τις πηγές είναι το άρθρο 38 παρ.1 του Καταστατικού ΔΔΧ: Το δικαστήριο που εκδικάζει με βάση το διεθνές δίκαιο εφαρμόζει:

- ❖ Τις γενικές ή ειδικές διεθνείς συνθήκες
- ❖ Το διεθνές έθιμο
- ❖ Τις γενικές αρχές του δικαίου
- ❖ Τις δικαστικές αποφάσεις και τις γνώμες των δημοσιολόγων ως μέσα για τον καθορισμό των κανόνων δικαίου

ΚΥΡΙΕΣ ΠΗΓΕΣ

ΕΘΙΜΟ

Είναι η γενική σταθερή και ομοιόμορφη πρακτική (=εξωτερικό στοιχείο) που γίνεται δεκτή ως κανόνας δικαίου (=>πεποίθηση ότι ανταποκρίνεται σε ορισμένη νομική υποχρέωση). . Για να υπάρξει έθιμο απαιτούνται δύο στοιχεία :

- ❖ ένα εξωτερικό – πραγματικό στοιχείο : σταθερή και ομοιόμορφη πρακτική
- ❖ ένα εσωτερικό – ψυχολογικό στοιχείο : νομική πεποίθηση ότι η παραπάνω πρακτική αποτελεί έκφραση νομικής υποχρέωσης ή δικαιώματος (opinio iuris sive necessitatis).

Αποτελεί σιωπηρή συμφωνία μεταξύ κρατών, δεν περιέχει όλα τα στοιχεία μιας διεθνούς συνθήκης. Αποτελεί έκφραση μιας αναγκαιότητας.

Τίνος κράτους η πρακτική δημιουργεί έθιμο ?

Αρχικά, θα έπρεπε να αποκλισθεί η δημιουργία εθίμου από την πρακτική ενός μόνο κράτους. Όμως, αυτό δεν είναι ορθό και απόλυτο, αν συλλογισθεί κάποιος ότι πολλές φορές βασικοί θεσμοί του σύγχρονου δικαίου έχουν την προέλευσή τους στην πρακτική μόνο ενός κράτους, πχ.το δίκαιο της θάλασσας έχει την προέλευσή του στην πρακτική της Μ.Βρετανίας που κατά το 18ο αιώνα κυβερνούσε τα κύματα. Στη διαμόρφωση του διεθνούς εθίμου μεγαλύτερη βαρύτητα έχει η πρακτική εκείνων των κρατών που συνδέονται με το αντικείμενο της ρύθμισης περισσότερο, πχ.στο δίκαιο της θάλασσας «λόγο» έχουν οι μεγάλες ναυτικές δυνάμεις. Επιπρόσθετα, στο διμερές επίπεδο, αν ένα κράτος ενεργεί με ορισμένο τρόπο απέναντι σε άλλο που δεν αντιδρά αν και επηρεάζεται υπάρχει διαδικασία διαμόρφωσης εθίμου.

Η πρακτική αυτή πρέπει να είναι θετική ή αρνητική ?

Έθιμο είναι δυνατό να δημιουργήσει τόσο η θετική όσο και η αρνητική πρακτική ενός ή περισσότερων κρατών. Οπότε :

ΘΕΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

- 🚩 Υπόθεση αλιείας μεταξύ Νορβηγίας και Μ.Βρετανίας: η Νορβηγία είχε οριοθετήσει με σύστημα ευθείων γραμμών βάσεων την αιγιαλίτιδα ζώνη της, χωρίς να συναντήσει αντίδραση από τη Μ.Βρετανία, πλοία της οποίας αλίευαν στη συγκεκριμένη περιοχή και θα μπορούσαν να έχουν πάρει θέση. Το ΔΔΧ έκρινε ότι η μη αντίδραση της Μ.Βρετανίας επί μακρῶ δημιούργησε εθιμικό

κανόνα δικαίου, ο οποίος συνίστατο στο σύστημα χάραξης της αιγιαλίτιδας ζώνης από τους Νορβηγούς με ευθείες γραμμές βάσεις.

- ✚ Υπόθεση διελεύσεως μεταξύ Ινδίας και Πορτογαλίας στην ινδική χερσόνησο : η Πορτογαλία το 18ο αιώνα είχε αποικίες στην Ινδία, για αυτό και πορτογαλικά στρατεύματα διέρχονταν μέσω της ινδικής χερσονήσου. Μετά την ανεξαρτητοποίηση της Ινδίας, ινδικά στρατεύματα εμπόδισαν τη διέλευση των πορτογαλικών στρατευμάτων. Η Πορτογαλία, με τη σειρά της, επικαλέστηκε την ύπαρξη εθίμου, το ζήτημα παραπέμφθηκε στο ΔΔΧ, το οποίο έκρινε ότι υπάρχει εθιμικός κανόνας δικαίου, ο οποίος, όμως, αφορούσε εμπορεύματα, πολίτες και δημόσιους υπαλλήλους και όχι τα πορτογαλικά στρατεύματα.

ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Δηλαδή αποχή από ορισμένη θετική ενέργεια :

- ✚ Υπόθεση Lotus : το “Lotus”, εμπορικό πλοίο με γαλλική σημαία συγκρούστηκε με το τουρκικής σημαίας πλοίο “Boz-Kourt” στο Β.Αιγαίο στην ανοικτή θάλασσα, με αποτέλεσμα 14 άνθρωποι - μέλη του τουρκικού πλοίου να πεθάνουν και το πλοίο να βυθισθεί, ενώ το “Lotus” συνέχισε τον πλου του στην Κωνσταντινούπολη. Εκεί Τούρκοι συνέλαβαν τον πλοίαρχο και τον οδήγησαν να δικασθεί για ανθρωποκτονία εξ αμελείας σε τουρκικά δικαστήρια. Η Γαλλία αμφισβήτησε τη δικαιοδοσία των τουρκικών δικαστηρίων, διότι το ατύχημα συνέβη στην ανοικτή θάλασσα, όπου το πλοίο ανήκει στη δικαιοδοσία του κράτους της σημαίας του. Παραπέμφθηκε το ζήτημα στο Διαρκές Δικαστήριο, το οποίο και απεφάνθη ότι ο Γάλλος πλοίαρχος δε θα έπρεπε να δικασθεί μόνο από τα γαλλικά στρατεύματα, διότι μέχρι τότε δεν είχε δημιουργηθεί από πρακτική απαγορευτικός κανόνας με το περιεχόμενο που επικαλούταν η Γαλλία. Η απόφαση αυτή ανετράπη με τη Σύμβαση των Βρυξελλών «περί προστασίας της ανθρώπινης ζωής στη θάλασσα», βάσει της οποίας, δικαιοδοσία στο πλοίο στην ανοικτή θάλασσα έχει το κράτος της σημαίας του.

Απαιτείται βραχυχρόνια ή μακροχρόνια πρακτική ?

Προκειμένου να εκτιμηθεί η πρακτική ενός κράτους, πρέπει να ληφθεί υπόψη το στοιχείο του **χρόνου**. Η διάρκεια δείχνει συνέπεια εφαρμογής. «Ο εθιμικός κανόνας διαχέεται στις διεθνείς σχέσεις με την πολλαπλότητα της ηχούς και με την επανάληψη». Η σπουδαιότητα του εθιμικού κανόνα εξαρτάται περισσότερο από εκείνους που τον **επικαλούνται** και όχι από εκείνους που τον δημιούργησαν. Υπάρχουν, όμως, περιπτώσεις που για τη δημιουργία εθίμου δεν ήταν απαραίτητη η μακροχρόνια πρακτική, πχ.για το δίκαιο του διαστήματος. Το 1958 εκτοξεύτηκε ο πρώτος δορυφόρος και διάφορα αντικείμενα πέρασαν από τον εναέριο χώρο πολλών κρατών και κινήθηκαν εκτός ατμόσφαιρας, χωρίς να έχει ζητηθεί προηγουμένως σχετική άδεια και χωρίς κανένα κράτος να διαμαρτυρηθεί. Έτσι, δημιουργήθηκε πολύ σύντομα εθιμικός κανόνας δικαίου.

Νομική πεποίθηση

Για την ολοκλήρωση της διαμόρφωσης του εθίμου πρέπει οι πράξεις να τελούνται έτσι ώστε να αποδεικνύεται η πεποίθηση ότι αυτή η πρακτική είναι υποχρεωτική, επειδή υπάρχει κανόνας δικαίου που την απαιτεί => ψυχολογικό στοιχείο (opinion iuris sive

necessitatis). Στην υπόθεση των στρατιωτικών και παραστρατιωτικών δραστηριοτήτων των ΗΠΑ στη Νικαράγουα, το ΔΔΧ διερεύνησε το «*opinio iuris sive necessitatis*» των κρατών ως προς την ύπαρξη κανόνα του διεθνούς δικαίου περί απαγόρευσης της απειλής και χρήσης βίας και διαπίστωσε όντως την ύπαρξη εθιμικού κανόνα δικαίου, καταδικάζοντας τις ΗΠΑ/Στην υπόθεση της απειλής ή της χρήσης πυρηνικών όπλων το ΔΔΧ αναζήτησε αυτοτελή σχετικό εθιμικό κανόνα χωρίς αποτελεσμα. Τα αντιτιθέμενα κράτη επικαλέστηκαν ότι απο το 1945 δεν έχουν χρησιμοποιηθεί πυρηνικά, άρα υπάρχει σιωπηρή συναίνεση, που ενισχύεται από τα ψηφίσματα του ΟΗΕ. Για το πρώτο το ΔΔΧ θεώρησε ότι δεν αποτελεί έκφραση νομικής πεποίθησης, διότι τα κράτη διαφωνούν για το αν η μη χρήση αποτελεί *opinio iuris* περί απαγόρευσης. Για τα ψηφίσματα, εξέτασε τις περιστάσεις για να διαπιστώσει αν αυτά αποτελούν *opinio iuris* των κρατών.

Επίμονος αντιρρησησίας

Τίθεται ζήτημα αν ένα κράτος δε δίδει τη συναίνεσή του, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα κράτη της διεθνούς κοινότητας, ώστε να δημιουργηθεί εθιμικός κανόνας. Ο αντιρρησίας (persistent objector), έστω και επίμονος, θα υποχωρήσει στην υιοθέτηση – αποδοχή του κανόνα από τη συντριπτική πλειοψηφία. Εξάλλου, για να υιοθετηθεί έθιμο απαιτείται **«λίαν εκτεταμένη και αντιπροσωπευτική συμμετοχή»** και όχι ομοφωνία.

Διακρίσεις του εθίμου

Διακρίνεται σε γενικό και περιφερειακό-τοπικό.

Κατά το δικαστήριο, οι διάδικοι για να αποδείξουν ότι το τοπικό – περιφερειακό έθιμο είναι υποχρεωτικό και για τον αντίδικο, πρέπει να αποδείξουν ότι δημιουργήθηκε κατά τέτοιο τρόπο. Αυτό είναι δυσχερές. Το δικαστήριο, με τη σειρά του, στην περίπτωση κωδικοποιητικής συνθήκης εξετάζει :

- Αποκρυστάλλωση εθιμικού κανόνα που ήδη ίσχυε
- Συμβολή συνθήκης στη δημιουργία εθίμου
- Δημιουργία εθίμου μετά τη σύναψη συνθήκης

Κατάργηση εθίμου

- Μεταγενέστερη συνθήκη καταργεί έθιμο
- Μεταγενέστερο έθιμο καταργεί το προγενέστερο
- Τοπικό έθιμο παραμερίζει γενικό, στο μέτρο που δεν επηρεάζει κάποιον κανόνα *ius cogens*
- Αν ο εθιμικός κανόνας πάψει να **ανταποκρίνεται στις διεθνείς ανάγκες** για τις οποίες δημιουργήθηκε, καταργείται, λόγω έλλειψης λειτουργικότητας (πχ.απαλλοτρίωση περιουσίας αλλοδαπών). Επιπλέον, η άρνηση εφαρμογής εθίμου μετά την εδραίωση του δεν έχει έννομα αποτελέσματα. Βέβαια, αν ένα κράτος δεν είχε την ευκαιρία αντιρρήσεως στη φάση της διαμόρφωσης, μπορεί με άλλα κράτη να αγωνισθεί για να το ανατρέψει. *Υπόθεση της απαλλοτρίωσης της περιουσίας αλλοδαπών* -> θεωρήθηκε νόμιμη η απαλλοτρίωση, αλλά μόνο αν γινόταν για δημόσιο συμφέρον και η αποζημίωση ήταν πλήρης, ταχεία και αποτελεσματική. Αργότερα, κρίθηκε ότι αυτός ο κανόνας έπρεπε να ανατραπεί, γιατί ήταν αναγκαίο να αναζητούνται οι προϋποθέσεις, κάτω από τις οποίες έγιναν ξένες επενδύσεις στα κράτη του τρίτου κόσμου, και κατά πόσο υπήρχε εκμετάλλευση του εθνικού πλούτου.

Γενικές Αρχές (γενικώς αναγνωρισμένοι-παραδεδομένοι κανόνες)

Αποτελεί μία από τις πηγές του διεθνούς δικαίου που αναγνωρίζει το καταστατικό του ΔΔΧ. Στα διεθνή κείμενα συχνά γίνεται λόγος για γενικές αρχές, όπως Υπόθεση Στενών Κέρκυρας όπου το ΔΔΧ έκανε λόγο για τη γενική αρχή του διεθνούς δικαίου περί ελεύθερης επικοινωνίας – κυκλοφορίας εννοούσε – στην ανοικτή θάλασσα. Ορισμένοι συγγραφείς διακρίνουν σε:

A. Αρχές : εννοείται ο γενικός κανόνας

B. Κανόνες : εννοείται ο εξειδικευμένος κανόνας που απορρέει από το γενικό

Η διάκριση αυτή στηρίζεται στη δικαστική λειτουργία αυτών, μιας και οι γενικές αρχές συνιστούν τη βάση της δικανικής σκέψης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα με το (Σ 28 §2) ακολουθεί τους γενικώς αναγνωρισμένους κανόνες δικαίου, οι οποίοι αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της έννομης τάξης και υπερτερούν κάθε διάταξης νόμου.

ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Έχουν διαφορετική έννοια από τις αρχές του διεθνούς δικαίου. Αναφέρονται στο καταστατικό του ΔΔΧ ως πηγή που μπορεί να χρησιμεύει στην επίλυση διαφορών όταν δεν υπάρχει έθιμο, διεθνής συνθήκη και γενικές αρχές (οπότε θα υπήρχε αρνησιδικία). Τέτοιες είναι :

- **αρχή σεβασμού συμπεφωνηθέντων**
- **αρχή αδικαιολόγητου πλουτισμού**
- **αρχή περί παραγραφής αξιώσεων**
- **οικονομικές αρχές , πχ. χρηστή απονομή δικαιοσύνης**

Οι αρχές αυτές θα πρέπει να τυγχάνουν εφαρμογής όχι σε ένα κράτος, αλλά σε περισσότερα.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ-ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Πρόκειται για αποφάσεις διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων. Υπήρξαν αποφάσεις του ΔΔΧ με θεμελιώδη σημασία στην εξέλιξη του μεταπολεμικού διεθνούς δικαίου πχ. **Υπόθεση αλιείας μεταξύ Μ.Βρετανίας και Νορβηγίας, Στενών Κέρκυρας, ΗΠΑ κατά Νικαράγουα, Nottebohm, Αμπατιέλος, υφαλοκρηπίδα στο Αιγαίο κτλ.** Δεν είναι κύρια, ούτε άμεση πηγή δικαίου, αλλά επικουρική και βοηθά να ελέγξουμε ποιος κανόνας ισχύει ως «οδηγός» για τη διαμόρφωση νέου κανόνα.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Επηρεάζει σημαντικά τη *διαμόρφωση των κανόνων του διεθνούς δικαίου*, όπως πχ. τα έργα των Grotius και Vattel επηρέασαν τη διαμόρφωση του δικαίου της θάλασσας και του δικαίου του πολέμου.

ΜΟΝΟΜΕΡΕΙΣ ΔΙΚΑΙΟΠΡΑΞΙΕΣ ΚΡΑΤΩΝ

Ενέργειες οι οποίες έχουν αντίκτυπο στο διεθνές δίκαιο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η καταγγελία διεθνούς συνθήκης, η οποία μεταβάλλει τη νομική κατάσταση μεταξύ των κρατών.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Το δίκαιο των συνθηκών είναι κατά βάση *εθιμικό*. Η πιο αποτελεσματική προσπάθεια για την κωδικοποίηση του έγινε από την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου -> Σύμβαση της Βιέννης περί του Δικαίου των Συνθηκών 1969 και κάποιες άλλες νέες ρυθμίσεις. Χρησιμοποιήθηκε ως σημείο αναφοράς από το ΔΔΧ για:

- Εδαφική διαφορά Λιβύης- Τσάντ
- Θαλάσσια οριοθέτηση και εδαφικά ζητήματα Κατάρ-Μπαχρέιν
- Σχέδιο Gabčíkovo Nagymaros Ουγγαρίας-Σλοβακίας

Η Σύμβαση αυτή είναι ιδιαίτερα ευέλικτη, καθώς συμπληρώνεται από το διεθνές έθιμο και αφήνει περιθώριο στα κράτη να δράσουν διαφορετικά.

Διάκριση μεταξύ: α) συνθηκών-νόμων: θέτουν κανόνες δικαίου για μελλοντικές διεθνείς σχέσεις και β) συνθηκών συμβολαίων: διμερείς συνθήκες που αντισταθμίζουν παροχές αντιπαροχές, αφού ο κάθε συμβαλλόμενος αναλαμβάνει υποχρεώσεις διαφορετικού περιεχομένου.

ΟΡΙΣΜΟΣ

Συνθήκη είναι κάθε συμβατική σχέση που συνάπτεται μεταξύ υποκειμένων του διεθνούς δικαίου και αποσκοπεί στην παραγωγή εννόμων αποτελεσμάτων. Αποτελούν κατεξοχήν δικαιοπραξία για τη ρύθμιση σχέσεων στο πλαίσιο της διεθνούς κοινότητας. Παράλληλα προς τον όρο συνθήκη γίνεται χρήση και των όρων «σύμβαση, πρωτόκολλο, διακήρυξη, καταστατικός χάρτης, συμφωνία, τελική πράξη» κτλ. Η κωδικοποίηση του δικαίου των συνθηκών έγινε το 1969 με τη ΣτΒ περί του δικαίου των συνθηκών.

Η ΣτΒ του '69 καλύπτει τις συνθήκες που πληρούν τις εξής προϋποθέσεις :

1. Έχουν έγγραφη μορφή. Βέβαια οι Συνθήκες μπορεί να είναι και προφορικές πχ: Υπόθεση του νομικού καθεστώτος της ανατολικής Γροιλανδίας, όπου μια δήλωση του Νορβηγού Υπουργού Εξωτερικών στον πρέσβη της Δανίας δέσμευσε τη Νορβηγία και επέτρεψε στη Δανία να καταλάβει ολόκληρη τη Γροιλανδία/ Υπόθεση στην Υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου όπου το κοινό ανακοινωθέν θα μπορούσε να είναι διεθνής συνθήκη, αν τέτοια ήταν η βούληση των μερών, η φύση της πράξης αλλά και οι συνθήκες κατάρτισης της/ Υπόθεση Κατάρ-Μπαχρέιν, όπου τα πρακτικά της συνάντησης των αρμοδίων εκπροσώπων των δύο κρατών σχετικά με τη μέθοδο επίλυσης της διαφοράς αποτελούσαν διεθνή συνθήκη.
2. Διέπονται από το διεθνές δίκαιο, δηλαδή καταρτίζονται από μέλη της διεθνούς κοινότητας που έχουν ικανότητα συννομολόγησης και πρέπει να καθορίζουν και το είδος του περιεχομένου της συμφωνίας
3. Να έχει συννομολογηθεί μεταξύ κρατών, δηλαδή δεν καλύπτει τις συμφωνίες μεταξύ διεθνών οργανισμών ή κρατών και διεθνών οργανισμών ή κρατών και ιδιωτών.

ΣΤΑΔΙΑ ΣΥΝΑΨΗΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ

Σύναψη-συνομολόγηση: διαδικασία πράξεων με την οποία τα κράτη και γενικότερα τα υποκείμενα του διεθνούς δικαίου *εκφράζουν την οριστική βούληση να δεσμευθούν από την συνθήκη (υπό ευρεία έννοια)*. Κατά τη στενή έννοια, είναι η τελική ενέργεια με την οποία τα κράτη και γενικότερα τα κράτη αναλαμβάνουν δεσμεύσεις από τη συνθήκη. Ολοκληρώνεται δια της επικυρώσεως (ratification). Ανάλογα όμως με τη βούληση των μερών μπορεί να συναφθεί με μόνη την υπογραφή, αποδοχή ή εγκρίση.

ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ

Είναι η διαδικασία με την οποία *εφαρμόζεται το διεθνές δίκαιο και επιλύονται ειρηνικά οι διεθνείς διαφορές*-> προβολή των εκατέρωθεν θέσεων, σύνταξη και τροποποίηση κειμένου, σύνταξη στις επιθυμητές από τα μέρη γλώσσες και έγκριση από τους αντιπροσώπους. Αυτοί που διαπραγματεύονται πρέπει να διαθέτουν τεκμήριο εκπροσώπησης (πχ. αρχηγοί κρατών, πρόεδροι κυβερνήσεων, υπουργοί εξωτερικών, αρχηγοί διπλωματικών αποστολών->γενικό τεκμήριο εκπροσώπησης). Σύμφωνα με το ελληνικό δημόσιο δίκαιο, η διαπραγμάτευση και γενικά η συνομολόγηση των διεθνών συνθηκών αποτελούν κυβερνητικές πράξεις, μη υπαγόμενες στον έλεγχο του ΣτΕ. Οι αντιπρόσωποι που είναι διαπιστευμένοι από τα κράτη σε διεθνή οργανισμό ή συνδιάσκεψη έχουν τεκμήριο εκπροσώπησης *μόνο για την υιοθέτηση του κειμένου της Συνθήκης* που διατυπώνεται από τη συνδιάσκεψη ή τον διεθνή οργανισμό. Από μη εξουσιοδοτούμενο-> όχι εννομα αποτελέσματα.

Α) Διμερείς Συνθήκες: διαπραγμάτευση γίνεται από αντιπροσωπείες των δύο κρατών που συναντώνται στην πρωτεύουσα της μίας ή της άλλης χώρας, με σκοπό να εκπονήσουν το συμβατικό κείμενο που οι κυβερνήσεις αποφάσισαν να συνάψουν. Η σύναψη γίνεται με ομόφωνη γνώμη όλων των μερών.

Β) Πολυμερείς Συνθήκες: διεξάγεται είτε στο πλαίσιο διεθνών συνδιασκέψεων, όπου και διαμορφώνονται και υιοθετούνται, είτε κατά τη συνήθη λειτουργία ενός διεθνούς οργανισμού. Συνήθως, απαιτούνται τα 2/3 των ψήφων των μετεχόντων ή ακολουθείται η πρακτική της ψηφοφορίας με “consensus”. Ως υιοθέτηση κειμένου με “consensus” νοείται η ψηφοφορία που φέρει το τεκμήριο γενικής αποδοχής του κειμένου από τους μετέχοντες. Δε μετριώνται οι ψήφοι, όλοι θεωρούνται ότι ψήφισαν υπέρ. Πλεονέκτημα είναι ότι επιταχύνεται η διαδικασία, καθώς εξασφαλίζεται η σύγκλιση απόψεων και σοβαρό μειονέκτημα ότι οι μεγάλες δυνάμεις πιέζουν τα μικρότερα κράτη να μην έχουν αντιρρήσεις.

- ο Διεθνείς Συμβάσεις Εργασίας: υιοθετούνται από το κύριο συλλογικό όργανο της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ), τη Γενική Διάσκεψη του Οργανισμού. Η επεξεργασία τους παρουσιάζει τα εξής βασικά γνωρίσματα: 1) στη διαπραγμάτευση συμμετέχουν ισότιμα αντιπρόσωποι κρατών, εργοδοτών και εργαζομένων, 2) η ψηφοφορία γίνεται κατά αντιπρόσωπο και όχι κατά εκπροσωπούμενο φορέα ή κράτος, 3) μετά την υιοθέτηση τους τα κράτη μέλη οφείλουν μέσα σε δεκαοκτώ

μήνες να τα εισάγουν προς ψήφιση ή έγκριση από τα αρμόδια εσωτερικά όργανα, διαφορετικά πρέπει να εξηγήσουν τους λόγους για τη μη προώθηση των κειμένων στα αρμόδια όργανα.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Αποτελεί την πρώτη φάση προς τη διεθνή δέσμευση και συνίσταται στην 1) αναγνώριση της αυθεντικότητας του κειμένου και 2) στην υπόσχεση ότι το κράτος θα εξετάσει εντός ευλόγου χρόνου τη δυνατότητα επικυρώσεως. Αν το κείμενο δεν υπόκειται σε επικύρωση, η υπογραφή εκφράζει τη βούληση των συμβαλλόμενων μερών να δεσμευθούν από το κείμενο της συνθήκης, οπότε αρκεί η υπογραφή. Η τελευταία περίπτωση συμβαίνει :

1. Αν η ίδια η συνθήκη το προβλέπει (σύνηθες)
2. Αν τα κράτη που μετείχαν στη διαπραγμάτευση συμφώνησαν ότι η υπογραφή θα έχει το αποτέλεσμα αυτό.

Έχει τη συνέπεια ότι το κράτος, ο αντιπρόσωπος του οποίου υπέγραψε το κείμενο, υποχρεούται να απέχει από πράξεις που θα αποστερούσαν την Συνθήκη από το αντικείμενο και το σκοπό της. Η υπογραφή μπορεί να είναι και *ad referendum*, δηλαδή με την επιφύλαξη περαιτέρω επιβεβαίωσης από την κυβέρνηση του ενδιαφερομένου κράτους, ή με τη μορφή *τελικής πράξης* χωριστής από το κείμενο της Συνθήκης

ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ

Είναι η *εκδήλωση της θετικής βούλησης* του αρμοδίου κρατικού οργάνου για να δεσμευτεί το κράτος διεθνώς. Η βούληση αυτή διατυπώνεται από τον κάθε συμβαλλόμενο σε ένα έγγραφο που ονομάζεται όργανο επικύρωσης, το οποίο:

- ο Στις διμερείς συνθήκες ανταλλάσσεται μεταξύ των συμβαλλομένων
- ο Στις πολυμερείς συνθήκες κατατίθεται σε ένα θεματοφύλακα, πχ γραμματεία ΟΗΕ

Μάλιστα, υπάρχουν τρία συστήματα επικύρωσης :

- Αποκλειστική αρμοδιότητα εκτελεστικής εξουσίας = το σύστημα επιφυλάσσει στο *μονάρχη/ αρχηγό Κράτους* ολόκληρη την αρμοδιότητα για να δεσμευθεί το κράτος διεθνώς.
- Αποκλειστική αρμοδιότητα νομοθετικής εξουσίας = η εξουσία επικύρωσης των συνθηκών εφαρμόζεται από το *Κοινοβούλιο* (πχ.σοσιαλιστικά καθεστώτα).
- Μικτή αρμοδιότητα εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας = ο αρχηγός του Κράτους προχωρεί στην *επικύρωση* αφού το νομοθετικό όργανο παρέχει τη *συναίνεσή* του για τη σύναψη της συνθήκης (το πιο σύνηθες σύστημα). Πρωτοτυπίες σε αυτό το σύστημα παρουσιάζει η πρακτική των ΗΠΑ, όπου ο Πρόεδρος συνάπτει τις συμφωνίες ύστερα από σύμφωνη γνώμη της Γερουσίας.

ΕΝΑΡΞΗ ΙΣΧΥΟΣ

Μπορεί να γίνει: 1) βάσει του κειμένου της, 2) τη στιγμή της υπογραφής, 3) μετά από ορισμένο διάστημα από την κατάθεση του οργάνου επικύρωσης, 4) αν η συνθήκη δεν

περιέχει διάταξη, τότε η έναρξη γίνεται από την κατάθεση ορισμένου αριθμού επικυρώσεων σε κάποιο θεματοφύλακα, πχ Γραμματεία ΟΗΕ.

ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗ

Είναι η δυνατότητα μεταγενέστερης συμμετοχής σε μια συνθήκη μετά την έναρξη της ισχύος της από ένα κράτος που δεν την υπέγραψε και δεν την επικύρωσε. Γίνεται διάκριση σε :

- Ανοικτές : η προσχώρηση γίνεται υπό τους όρους που η ίδια η συνθήκη ορίζει
- Κλειστές : είτε από το περιεχόμενό τους, είτε ρητά αποκλείουν τη συμμετοχή άλλων κρατών (διμερείς). Παράδειγμα κλειστής αποτελεί η BENELUX
- Ημίκλειστες : η προσχώρηση προϋποθέτει πρόσκληση εκ μέρους των ήδη συμβαλλομένων (απευθύνονται σε ορισμένα μόνο κράτη περιφερειακού ενδιαφέροντος).

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

Σύμφωνα με το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (άρθρο 102) ένα κράτος δεν μπορεί να επικαλεσθεί *ενώπιον των οργάνων των Ηνωμένων Εθνών* μια συνθήκη, παρά μόνο αν αυτή έχει πρωτοκολληθεί – δημοσιευθεί στη Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Ο ΠτΔ εκπροσωπεί το κράτος διεθνώς εφόσον συντρέχουν δύο προϋποθέσεις:

- ο Προσυπογραφή του αρμοδίου Υπουργού
- ο Δημοσίευση στην ΕτΚ

Στα περισσότερα δημοκρατικά κράτη, ο αρχηγός Κράτους συνάπτει τις διεθνείς συνθήκες ύστερα από τη συγκατάθεση του Κοινοβουλίου (οι συνθήκες για εμπόριο, φορολογία, διεθνή συνεργασία, συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς ή ενώσεις και όσες άλλες περιέχουν παραχωρήσεις, για τις οποίες τίποτα δεν μπορεί να οριστεί χωρίς νόμο, ή οι οποίες επιβαρύνουν ατομικά τους Έλληνες, δεν ισχύουν χωρίς τυπικό νόμο που να τις κυρώνει). Ορισμένες συνθήκες (ειρήνης, συμμαχίας, οικονομικής συνεργασίας, συμμετοχής σε διεθνείς οργανισμούς), ο ΠτΔ μπορεί να τις συνάψει *μόνος του* και έπειτα να τις ανακοινώσει στη Βουλή (36 παρ.1). Επομένως, η συγκατάθεση της Βουλής απαιτείται για τη σύναψη όλων των συνθηκών που το αντικείμενο τους αναφέρεται στο άρθρο 36 παρ.2 και αυτό ανεξάρτητα από το αν γίνεται ρητή μνεία των ίδιων των συνθηκών στην παράγραφο 1. Γενικά, ο ΠτΔ όταν προβαίνει στη σύναψη συνθηκών, το πράττει ως όργανο της εκτελεστικής εξουσίας και με την ευθύνη της Κυβέρνησης.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ο ΠτΔ κατόπιν πρότασης του Υπουργικού Συμβουλίου, μπορεί να εκδίδει Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου και να προχωρεί στην επικύρωση διεθνών συνθηκών (Σ 44 §1). Αυτές οι πράξεις πρέπει να υποβάλλονται στη Βουλή σε 40 ημέρες από την έκδοσή τους ή σε 40 ημέρες από τη σύγκλιση Βουλής σε σύνοδο. Αν δεν υποβληθούν εμπρόθεσμα, χάνουν την ισχύ τους.

Για την αναγνώριση *κυριαρχικής φύσεως αρμοδιοτήτων* σε όργανα ξένων κρατών (Σ 28 §2) απαιτείται θετική ψήφος των 2/3 των βουλευτών, ενώ προκειμένου να συνομολογηθεί μια συνθήκη *που περιέχει περιορισμούς στην άσκηση εθνικής κυριαρχίας απαιτείται ψήφος 151 βουλευτών (απόλυτη πλειοψηφία)*. Αν η συνθήκη έχει και τους δύο όρους αυτούς, απαιτείται η πλειοψηφία των 3/5 των βουλευτών.

Το (Σ 27 §2), με τη σειρά του, απαιτεί συγκατάθεση της Βουλής στην περίπτωση, επίσης, διέλευσης-εγκατάστασης-στάθμευσης ξένης στρατιωτικής δύναμης στο ελληνικό έδαφος, η οποία δε γίνεται δεκτή χωρίς νόμο.

ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΑΠΛΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΜΟΡΦΗΣ

Κατηγορία Συνθηκών που συνάπτονται με απλούστερη διαδικασία, δηλαδή μόνο με διαπραγμάτευση και υπογραφή. Δεν απαιτείται, δηλαδή, επικύρωση από τον Αρχηγό του Κράτους, ούτε η συγκατάθεση της Βουλής, αλλά υπογραφή των Υπουργών εξωτερικών ή άλλου εξουσιοδοτημένου κατά το εσωτερικό δίκαιο Υπουργού ή των διπλωματικών αντιπροσώπων. Είναι και αυτές συνθήκες και έχουν νομικές συνέπειες. Π.χ. Συμφωνία του Μονάχου, όπου συμφωνήθηκε η παραχώρηση της περιοχής των Σουδητών στη Γερμανία, Συμφωνίες Παρισιού για το Βιετνάμ. Ειδικά στην Ελλάδα, ο ΠτΔ δεν συμμετέχει στη σύναψη της Συμφωνίας, αλλά για την ένταξη της στο εσωτερικό δίκαιο απαιτείται προεδρικό διάταγμα. Το αντικείμενο τους μπορεί να είναι:

- ✓ Τεχνικά και διοικητικά θέματα δευτερεύουσας σημασίας (πχ πρωτόκολλα ετήσιας εμπορικής συνεργασίας, ρυθμίσεις οδικές ή ταχυδρομικές)
- ✓ Στρατιωτικά σύμφωνα->συμφωνίες που συνάπτονται στο πεδίο της μάχης
- ✓ Αφορούν σε λεπτομέρειες εφαρμογής επικυρωμένων διεθνών συνθηκών

ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Το εθνικό διεθνές δίκαιο εντάσσεται κατά τρόπο συνολικό, ανεξάρτητα από τη νομολογιακή ή την συνταγματική αντιμετώπιση του ζητήματος.

Το συμβατικό διεθνές δίκαιο εντάσσεται με:

- ο Κύρωση: είναι κάθε ρητή πράξη (νόμος, διάταγμα, απόφαση) των αρμοδίων οργάνων του κράτους, που περιλαμβάνει το κείμενο της Συνθήκης (ή περιλαμβάνει το περιεχόμενο της με άλλη μορφή) και αποδίδει σε αυτό πλήρη ισχύ νόμου.
- ο Δημοσίευση: είναι η καταχώρηση της πράξης σε επίσημη εφημερίδα του κράτους. Συνήθως ακολουθείται το σχέδιασμα επικύρωση-κύρωση-δημοσίευση

ΘΕΩΡΙΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

- Θεωρία της Μετατροπής: έχει ως συνέπεια τη δημιουργία νέου κανόνα που αναμορφώνεται στο πλαίσιο της εσωτερικής δικαιοταξίας=> Τόσες μετατροπές, όσα και τα κράτη που μετέχουν στη Συνθήκη
- Θεωρία της Προσαρμογής: κάθε κράτος υποχρεώνεται να βρει τρόπους, με τους οποίους η εσωτερική του νομοθεσία θα γίνει παράλληλη προς το περιεχόμενο των διεθνών δεσμεύσεων
- Θεωρία της Εκτέλεσης: κάθε κράτος μπορεί να καθορίζει ελεύθερα τους τρόπους ένταξης και την σχέση ιεράρχησης των κανόνων του διεθνούς δικαίου στο εσωτερικό δίκαιο. Απαιτείται, συνήθως, κάποια ειδική πράξη του τελευταίου, η οποία έχει μόνο ένα σκοπό και ένα έννομο αποτέλεσμα-> επιτάσσει και πραγματοποιεί την εφαρμογή του διεθνούς κανόνα χωρίς να μεταβάλλει την αιτία παραγωγής του πρώτου, τους αποδέκτες του ή τη συστηματική σχέση στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου.

ΚΥΡΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Το Σύνταγμα της Ελλάδας απαιτεί **τυπικό νόμο** για τη συγκατάθεση της Βουλής, αλλά η επιστήμη αναγνωρίζει ότι μπορεί να γίνεται και με απλή απόφαση. Άτοπα:

- ❖ Κοινός νόμος ψηφίζεται κατ'άρθρο και στο σύνολο, αφού υποβληθεί σχέδιο ή πρόταση στη Βουλή, επακολουθήσει διαδικασία και συζήτηση. Για τη διεθνή συνθήκη δεν μπορεί να συμβεί αυτό, καθώς η Βουλή την εγκρίνει ή την απορρίπτει *in globo*, ενώ για να την τροποποιήσει απευθύνεται στην κυβέρνηση.
- ❖ Κοινός νόμος που ψηφίζεται από την Βουλή δημοσιεύεται σε τακτή προθεσμία. Αν ο Αρχηγός του Κράτους δεν προχωρήσει μέσα στις συνταγματικές προεσμίες στην κύρωση και στη δημοσίευση, τότε πρέπει η πρόταση να συζητηθεί και να ψηφιστεί εκ νέου.

ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΟΙΕΥΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Η νομολογία των κρατών παρουσιάζει διαφορές ως προς τα έννομα αποτελέσματα της δημοσίευσης, αλλά αυτό δικαιολογείται από την ακολουθούμενη σε κάθε περίπτωση διαδικασία->

- a) Είτε με μόνη τη δημοσίευση: εδώ η δημοσίευση αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση, που αν δεν τηρηθεί, ο εσωτερικός δικαστής αγνοεί τη Συνθήκη
- b) Έιτε με επιταγή εκτέλεσης με μορφή νόμου, διατάγματος ή απόφασης: εδώ η δημοσίευση χρησιμεύει για τον καθορισμό του περιεχομένου της επιταγής εκτέλεσης

Διαφοροποίηση από πρωτοκόλληση-> Αυτή έχει τη δικαιολογία της στην επιθυμία να καταπολεμηθούν οι μυστικές συνθήκες (η δημοσίευση έχει έννομα αποτελέσματα κατά το 102 του Χάρτη του ΟΗΕ)

ΕΠΙΦΥΛΑΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΔΙΕΝΕΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Είναι η μονομερής δήλωση βουλήσεως στην οποία προβαίνει ένα κράτος κατά την υπογραφή, την επικύρωση, την προσχώρηση ή την έγκριση και με την οποία επιζητεί να τροποποιήσει ή να εξαιρέσει ως προς αυτό τα έννομα αποτελέσματα ορισμένων διατάξεων της. Η επιφύλλαξη διατυπώνεται, είτε γιατί κατά τη διάρκεια της διαπραγμάτευσης και της επεξεργασίας ένα κράτος δεν μπόρεσε να πετύχει να γίνει δεκτή η άποψη του σε συγκεκριμένο σημείο της συνθήκης, είτε επειδή η σύναψη είχε περατωθεί χωρίς τη συμμετοχή του κράτους που προσχωρεί σε ένα ήδη ισχύον κείμενο. Ο θεσμός των επιφυλάξεων δεν υπάρχει στις διμερείς συνθήκες, διότι τότε έχουμε πρόταση αναδιαπραγματεύσεως.

Άρθρα 19-23 της Σύμβασης της Βιέννης: Η βασική γραμμή που ακολουθεί είναι:

1. Δίνει προβάδισμα στη βούληση των συμβαλλομένων κρατών για τον τρόπο με τον οποίο θα αντιμετωπίσουν τις επιφυλάξεις

2. Παρέχει δικαίωμα στα συμβαλλόμενα μέρη να διατυπώσουν απαγόρευση επιφυλάξεων στο όλο κείμενο της Συνθήκης ή σε μερικές ρητά αναφερόμενες διατάξεις
3. Οι επιφυλάξεις δεν πρέπει να είναι ασυμβίβαστες προς το σκοπό και το αντικείμενο της Συνθήκης
4. Επιτρέπει σε ένα κράτος που διατυπώνει επιφύλαξη να θεωρηθεί συμβαλλόμενο μέρος έστω και αν η επιφύλαξη του έχει γίνει δεκτή μόνο από έναν αντισυμβαλλόμενο

Αν η επιφύλαξη επιτρέπεται ρητά από τη συνθήκη ως προς συγκεκριμένη διάταξη, τότε δεν επιβάλλεται αυτή να γίνεται δεκτή από τα συμβαλλόμενα μέρη.

Η επιφύλαξη πρέπει να διατυπώνεται γραπτώς και αν επιτρέπεται σιωπηρή αποδοχή της, η διατύπωση αντιρρήσεως ως προς την επιφύλαξη πρέπει να γίνεται εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος, το οποίο δεν πρέπει να υπερβαίνει τους 12 μήνες από τότε που διατυπώθηκε η επιφύλαξη (άρθρο 23 ΣΒ). Ανάκληση όμως επιφύλαξης ή αντιρρήσεων μπορεί να γίνει οποτεδήποτε. Η Ελλάδα υπήρξε φειδωλή στη διατύπωση επιφυλάξεων και έχει διατυπώσει ελάχιστες στην ιστορία της. **Αρμόδιο όργανο στην Ελλάδα για να διατυπώσει επιφυλάξεις είναι ο Αρχηγός του Κράτους κατά την επικύρωση ή το αρμόδιο όργανο της εκτελεστικής εξουσίας (Πρωθυπουργός/ Υπουργός Εξωτερικών) κατά τη σύναψη.**

Ερμηνευτικές Δηλώσεις-> εκφράζουν το πώς το συγκεκριμένο κράτος συμβαλλόμενο μέρος αντιλαμβάνεται τις υποχρεώσεις του απέναντι στη Συνθήκη. Συνοδεύουν τη θετική βούληση των κρατών για τη σύναψη της Συνθήκης. Αρκετά κράτη μετέρχονται της μεθόδου του βαπτίσματος μιας επιφύλαξης σε ερμηνευτική δήλωση. Η τύχη μιας τέτοιας ενέργειας κρίνεται από τις αντιδράσεις των άλλων συμβαλλόμενων ή από τα διεθνή δικαιοδοτικά και άλλα όργανα. Υπόθεση Λοϊζίδου, όπου η Τουρκία είχε κάνει ερμηνευτική δήλωση περί εφαρμογής της ευρωπαϊκής σύμβασης μόνο στο τουρικό έδαφος (και όχι στα κατεχόμενα κυπριακά) και με βάση το τουρικό Σύνταγμα. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Σύμβαση του ΟΗΕ για το δίκαιο της θάλασσας απαγορεύει τις επιφυλάξεις.

Δεν μπορεί να υπάρξει επιφύλαξη σε διάταξη που αποκρυσταλλώνει έθιμο, γιατί το συμβατικό κείμενο, στο οποίο προσχωρεί το κράτος που διατυπώνει την επιφύλαξη, δεν είναι δημιουργικό νέων κανόνων δικαίου, αλλά απλώς διατυπώνει σε γραπτό τύπο ένα γενικά παραδεχόμενο κανόνα.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ

1. **Υποχρεωτικός χαρακτήρας συνθηκών:** η αρχή "pacta sunt servanda" (=οι συμφωνίες πρέπει να τηρούνται) είναι αρχή θεμελιώδους σημασίας. Τα κράτη είναι υποχρεωμένα στο μέτρο που έχει συμβατικά συμφωνηθεί να αυτοπεριορίζονται, δηλαδή να σέβονται τα απορρέοντα από τη συνθήκη αποτελέσματα. Ο υποχρεωτικός χαρακτήρας των Συνθηκών θεμελιώνεται στο ότι:

- Κατά τον 19^ο αιώνα υποστηρίχθηκε ότι τα κράτη με τη σύναψη της Συνθήκης αυτοπεριορίζονται
- Υπάρχει σύμπτωση της βούλησης όλων των κρατών που συμμετέχουν στη Συνθήκη, ώστε αυτή να είναι υποχρεωτική
- Το Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης υποστήριξε ότι η σύναψη Συνθηκών αποτελεί συνέπεια της ιδιότητας του κράτους, δηλαδή οι Συνθήκες είναι υποχρεωτικές επειδή το θέλησαν τα συμβαλλόμενα κράτη

2. *Αρχή της αμοιβαιότητας*: αποτελεί ρήτρα μεταξύ των κρατών, όπου η εφαρμογή μιας συνθήκης από το ένα μέρος τελεί υπό την προϋπόθεση εφαρμογής συνθήκης από το άλλο μέρος. Για παράδειγμα, Υπόθεση μεταξύ Ιταλίας και Ελλάδας, όπου έχει συμφωνηθεί ότι οι γιατροί της Ελλάδας να μπορούν να προσληφθούν στην Ιταλία και οι Ιταλοί γιατροί αντίστοιχα στην Ελλάδα (σε περίπτωση που οι Ιταλοί γιατροί δεν προσληφθούν λόγω γραφειοκρατίας = διεθνής ευθύνη και παραβίαση αμοιβαιότητας).

Η αμοιβαιότητα ενώ διαπνέει το διεθνές δίκαιο, δεν απαντάται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δηλαδή η μη εκπλήρωση από ένα από τα κράτη μέλη των υποχρεώσεων του, δεν απαλλάσσει τα λοιπά από την εκτέλεση της σύμβασης.

Η αμοιβαιότητα αποτελεί συνέπεια της νομικής ισότητας μεταξύ των κρατών (εκφράζεται ως ίση μεταχείριση, η οποία μπορεί να αφορά διαφορετική για κάθε πολιτεία τομείς). Αυτή εμφανίζεται στις διεθνείς σχέσεις υπό τις εξής μορφές :

- ο διπλωματική αμοιβαιότητα => όταν προβλέπεται από το ίδιο το κείμενο της διεθνούς συνθήκης και αφορά στον τρόπο εφαρμογής της
- ο νομοθετική αμοιβαιότητα => όταν προβλέπεται από κανόνα εσωτερικού δικαίου, πχ. νόμος προσφέρει προνόμια στους υπηκόους του κράτους Α υπό τον όρο της αμοιβαιότητας
- ο πραγματική αμοιβαιότητα => προκύπτει από την πρακτική των κρατικών οργάνων
- Αμοιβαιότητα της ταυτότητας => σε αυτήν περιγράφεται επακριβώς στο κείμενο της συνθήκης το περιεχόμενο των συμβατικών υποχρεώσεων κατά τρόπο αμφιμερή μεταξύ των κρατών
- Αναλογική αμοιβαιότητα => δεν περιγράφονται επακριβώς παροχές και αντιπαροχές μεταξύ των κρατών. Η αντιπαροχή πρέπει να είναι ισοδύναμη ποσοτικά και ποιοτικά, για παράδειγμα μέσω συμφωνίας η Ελλάδα παρέχει κοινωνική ασφάλιση στους υπηκόους του κράτους Χ. Το κράτος Χ από την άλλη μπορεί να προτιμά Έλληνες υπηκόους επιχειρηματίες για την ανάληψη δημοσίων έργων.

Η παραβίασή της μπορεί να στοιχειοθετήσει είτε διεθνή ευθύνη, είτε, επειδή είναι λόγος ουσιώδους παραβίασης, καταγγελία.

Μέθοδοι διαπίστωσης της αμοιβαιότητας:

1. Το εθνικό δικαστήριο μπορεί να πληροφορηθεί με κάθε μέσο βοηθούμενο από τους διαδίκους
2. Το δικαστήριο θα θέτει το ερώτημα σε αρμόδιο κυβερνητικό όργανο, συνήθως στο Υπουργείο Εξωτερικών
3. Το δικαστήριο κάθε φορά που θα αντιμετωπίζει μια υπόθεση στην οποία ανακύπτει θέμα αμοιβαιότητας, θα ενημερώνει το Υπουργείο Εξωτερικών. Αν σε ορισμένη προθεσμία το Υπουργείο δεν δώσει στοιχεία, το δικαστήριο θα θεωρήσει πως υπάρχει αμοιβαιότητα και θα εξετάσει την υπόθεση.

Στην ελληνική πρακτική, ο ενδιαφερόμενος απευθύνεται στην Ειδική Νομική Υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών, η οποία εκδίδει πιστοποιητικό αμοιβαιότητας. Η υπηρεσία δεν αναφέρει αν υπάρχει πραγματική αμοιβαιότητα, παρα μόνο διπλωματική ή νομοθετική.

3. Διατάξεις αυτοδύναμης εφαρμογής: είναι οι κανόνες εκείνοι της ενταχθείσας στο δίκαιο Συνθήκης, οι οποίοι ως πλήρεις και νομικά άρτιοι δεν χρειάζονται συμπληρωματικές ενέργειες για να εφαρμοστούν από τα εθνικά δικαστήρια.

4. Αρχή της σχετικότητας: οι συνθήκες είναι αποτέλεσμα της βούλησης των μερών ως υποκειμένων του διεθνούς δικαίου, συνεπώς βάσει αυτού του γεγονότος παράγουν αποτελέσματα μόνο μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών. Εξάλλου, κατά το άρθρο της ΣτΒ, «κάθε συνθήκη που ισχύει δεσμεύει τα συμβαλλόμενα μέρη και πρέπει να τηρείται με καλή πίστη» (= αρχή σχετικότητας των ενοχών – ΑΚ 360).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΡΙΤΟΥΣ

Ισχύει το δόγμα “*pacta tertiis nec nocent nec posunt*”. Σύμφωνα με την Σύμβαση της Βιέννης, οι διεθνείς Συνθήκες δεν συνεπάγονται υποχρεώσεις και δικαιώματα για τρίτους, χωρίς τη συγκατάθεση τους, παρά μόνο κάτω από ειδικές προϋποθέσεις:

- ο Τα μέρη να το επιθυμούν
- ο Το τρίτο κράτος να δέχεται ρητά και εγγράφως την υποχρέωση αυτή

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ-> επέρχονται τα αποτελέσματα των συνθηκών για τρίτο κράτος χωρίς αυτό να έχει συναινέσει.

- ο Σε μια διεθνή συνθήκη που εκφράζει προϊσχύον εθιμικό δίκαιο και δημιουργεί εθιμικό κανόνα, η αρχή της σχετικότητας δεν έχει λόγο προβολής (άρθρο 38)
- ο Οι συνθήκες που δημιουργούν αντικειμενικές καταστάσεις, λόγω του αντικειμένου τους (αποστρατικοποίηση, ουδετεροποίηση κλπ) αντιτάσσονται υπέρ και σε βάρος τρίτων χωρίς την συγκατάθεση τους
- ο Να χρησιμοποιείται η συνθήκη ως μέσο για την οργάνωση της διεθνούς κοινότητας. Ειδικότερα τα άρθρα 2 παρ. 6, 34, 35 του Χάρτη του ΟΗΕ αναφέρονται στη διατήρηση ή αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και δεν διακρίνουν μεταξύ μελών και μη του ΟΗΕ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝΘΗΚΩΝ

Είναι η διανοητική διεργασία που αποσκοπεί στην κατανόηση της Συνθήκης, τον καθορισμό της έννοιας της και την χάραξη των ορίων εφαρμογής της.

Ποιός ερμηνεύει την Συνθήκη;

- ❖ Τα κράτη που συνομολόγησαν τη Συνθήκη μπορούν με μεταγενέστερη ρητή πράξη τους να διευκρινίσουν το περιεχόμενο της (=αυθεντική ερμηνεία)
- ❖ Τα διεθνή όργανα είτε είναι δικαιοδοτικά (διεθνή δικαστήρια ή όργανα διεθνούς διαιτησίας=> νομική αντιμετώπιση), είτε διοικητικά ή και πολιτικά (λαμβάνουν υπόψιν εξωγενείς παράγοντες)
- ❖ Τα εσωτερικά όργανα είτε είναι δικαστικά (με την ευκαιρία διαφορών που εμπύπτει στην αρμοδιότητα τους) είτε ανήκουν στην εκτελεστική εξουσία (πχ Υπουργείο Εξωτερικών)

Μέθοδοι ερμηνείας:

Ειδικά για την Ελλάδα το άρθρο 28 Σ επιβάλλει στον δικαστή να λάβει υπόψιν του τις κατευθυντήριες οδηγίες των άρθρων 31-33 της Σύμβασης της Βιέννης, προκειμένου να ερμηνεύσει μια διεθνή συνθήκη. Οι μέθοδοι ερμηνείας, όπως προκύπτουν από την πρακτική των δικαιοδοτικών οργάνων, είναι:

- ❖ Η αναζήτηση της αληθινής βούλησης των μερών
- ❖ Η γραμματική που βασίζεται στη φυσική έννοια των λέξεων που χρησιμοποιήθηκαν (-> όμως μπορεί να μην αποδώσει τη σημασία που επεζητήσαν τα μέρη)
- ❖ Η τελεολογική, που στηρίζεται στο σκοπό και το αντικείμενο της Συνθήκης (-> όμως μπορεί να οδηγήσει πιο μακριά από ότι η Συνθήκη είχε προβλέψει)

Το ΔΔΧ στην Υπόθεση των Στενών της Κέρκυρας και στην Υπόθεση Αμπατιέλος, ερμήνευσε τις συνθήκες και οδηγήθηκε σε πρακτικό αποτέλεσμα.

Κατά τη ΣτΒ του '69, αναφέρονται τρεις μέθοδοι ερμηνείας των συνθηκών :

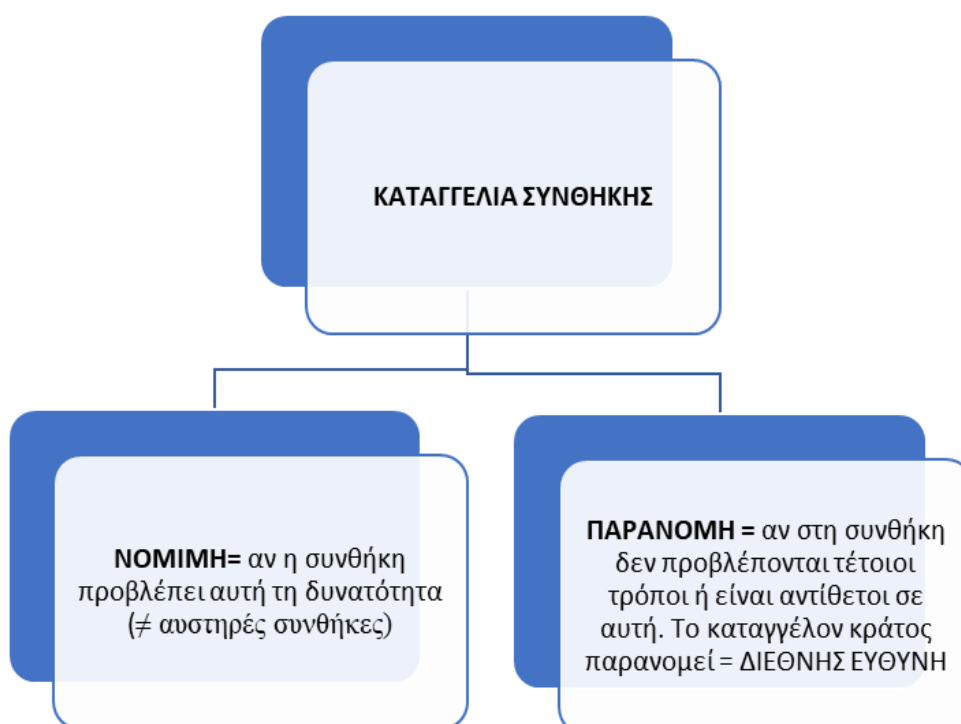
- ✓ Σύμφωνα με την καλή πίστη. Η καλή πίστη είναι διάχυτη στο δίκαιο των συνθηκών, ξεκινά από τη διαπραγμάτευση και διατρέχει τη σύμβαση μέχρι και τη σύναψη αυτής. Πρακτικά, καλή πίστη σημαίνει τήρηση των συμπεφωνηθέντων και αποφυγή εξαπάτησης και δόλου μεταξύ των συμβαλλομένων.
- ✓ Σύμφωνα με τη συνήθη έννοια που δίνεται στους όρους που περιλαμβάνει η συνθήκη. Υπόθεση αλιείας στις ηπειρωτικές ακτές του Ατλαντικού/ του νομικού καθεστώτος της Ανατολικής Γροιλανδίας/ της εδαφικής διαφοράς Λιβύης Τσαντ - > αν κάποιος επικαλεστεί διαφορετική σημασία από τη συνήθη έννοια, θα πρέπει να την αποδεικνύει. Πέρα από τη συνήθη έννοια των όρων, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και τα *συμπραζόμενα* (context), όπως το προοίμιο, τα παραρτήματα κτλ. Μαζί με το κείμενο θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κάθε μεταγενέστερη συμφωνία μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών μαζί με την ερμηνεία της, αλλά και τις πρακτικές των μερών κατά την εφαρμογή της. Πολλές φορές η συνθήκη θα πρέπει να ερμηνεύεται *υπό το φως των συνθηκών που υπήρχαν κατά το χρόνο που δημιουργείται η διαφορά*. Μάλιστα κατά το άρθρο 31 της Σύμβασης της Βιέννης το διεθνές δίκαιο που απαιτείται για την ερμηνεία της Συνθήκης είναι αυτό που ίσχυε κατά τη στιγμή της σύναψής της. Στην υπόθεση αλιείας στις ηπειρωτικές ακτές του Ατλαντικού, το Διαρκές Διαιτητικό Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης αρνήθηκε να ερμηνεύσει τον όρο κόλπος με την έννοια που είχε 109 χρόνια αργότερα/ στην υπόθεση κυριαρχίας στα νησιά Palmas θεωρήθηκε ότι μια δικαιοπραξία πρέπει να κρίνεται με βάση το δίκαιο της εποχής που έλαβε χώρα/ στη διαιτησία για τα πετρέλαια του Abu Dhabi η σχετική συνθήκη δεν ερμηνεύτηκε με βάση το κριτήριο της υφαλοκρηπίδας, η οποία δεν υπήρχε την εποχή σύναψης.
- ✓ Υπό το φως του αντικειμένου και σκοπού της συνθήκης.

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΣΑΦΟΥΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ : δημιουργήθηκε από τα Γαλλικά δικαστήρια, που συνήθως παρέπεμπαν στην εκτελεστική εξουσία θέματα ερμηνείας των συνθηκών, εκτός αν το κείμενο ήταν απολύτως σαφές. Το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται και στον ευρωπαϊκό χώρο, όπου η σαφής διάταξη ενωσιακού κειμένου αποτρέπει την αποστολή προδικαστικού ερωτήματος.

ΛΗΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ

Σύμφωνα με τα άρθρα 54-63 της Σύμβασης της Βιέννης, η λήξη της ισχύος των Συνθηκών πραγματοποιείται με την εκτέλεση των συμβατικών υποχρεώσεων ή με :

- ✓ **Συναινετική κατάργηση:** Η συμφωνία εκδηλώνεται είτε κατά τη σύναψη της συνθήκης, όταν διατυπώνεται διάταξη για τη λήξη μετά το πέρας ορισμένου χρόνου, είτε με την κοινή βούληση των μερών
- ✓ **Σιωπηρή κατάργηση-Αναστολή εφαρμογής:** Τα κράτη με τη συμπεριφορά τους υποδηλώνουν την κατάργηση μιας συνθήκης. Είναι εφικτή η σιωπηρή κατάργηση ή αναστολή εφαρμογής από μεταγενέστερη συνθήκη που έχει το ίδιο περιεχόμενο με αντίθετες ρυθμίσεις. Στην περίπτωση πολυμερούς συνθήκης μεταξύ ορισμένων συμβαλλομένων πρέπει: (ι) η αναστολή να επιτρέπεται από τη συνθήκη, (ιι) η αναστολή να μην παραβιάζει τα συμφέροντα άλλων συμβαλλομένων, (ιιι) η αναστολή να μην αντίκειται στο σκοπό και στο αντικείμενό της.
- ✓ **Καταγγελία:** μονομερής δικαιοπραξία με την οποία κάποιο μέρος επιθυμεί τη λύση της συνθήκης και εκφράζει τη βούλησή του να μη δεσμεύεται από αυτή. Στις διμερείς αποτέλεσμα είναι η λύση τους και στις πολυμερείς αποτέλεσμα είναι η αποχώρηση του καταγγέλλοντος και η συνέχιση της ισχύος της για τα υπόλοιπα μέλη. Καταγγελία μονομερής μπορεί να επέλθει για κάποιον από τους εξής λόγους (Υπόθεση Gabčíkovo Nagymaros):
  1. *Αντικειμενική αδυναμία εκτέλεσως*, αν η αδυναμία αυτή είναι αποτέλεσμα οριστικής εξάλειψης ή καταστροφής ενός στοιχείου απαραίτητου για τη συνθήκη
  2. *Θεμελιώδης μεταβολή των περιστάσεων* (ρήτρα rebus sic stantibus), εφόσον οι επικαλούμενες μεταβολές ήταν θεμέλιο της συναίνεσης
  3. *Ουσιώδης παραβίαση της συνθήκης*: απόρριψη συνθήκης ή παραβίαση διάταξης ουσιώδους για την πραγμάτωση του αντικειμένου και του σκοπού της.

- ✓ **Επέλευση εξωτερικών γεγονότων:** Η ρήξη των διπλωματικών και προξενικών σχέσεων μεταξύ των συμβαλλόμενων δεν επιδρά στις μεταξύ τους έννομες σχέσεις που απορρέουν από τη Συνθήκη, εκτός αν οι πρώτες είναι απαραίτητες για την εφαρμογή της συνθήκης. Η ΣτΒ δεν αναφέρεται ρητά στην ένοπλη σύρραξη. Γίνεται δεκτό ότι η ένοπλη σύρραξη μπορεί να καταργεί συνθήκες διμερείς μεταξύ εμπόλεμων κρατών. Σε πολυμερή συνθήκη όμως, η ένοπλη σύρραξη μεταξύ δύο κρατών οδηγεί στην αναστολή της συνθήκης στις μεταξύ τους μόνο σχέσεις.
- ✓ **Αδυναμία εκτελέσεως:** Πρέπει να είναι αποτέλεσμα οριστικής εξάλειψης/καταστροφής ενός στοιχείου απαραίτητου για τη Συνθήκη. Αν η αδυναμία είναι προσωρινή, τότε η εξάλειψη αναστέλλει μόνο την εφαρμογή για όσο υπάρχει αυτή η αδυναμία. Το συμβαλλόμενο κράτος δεν μπορεί να επικαλεστεί αδυναμία που προκλήθηκε από δική του παραβίαση, είτε παραβίαση που αφορά την ίδια τη Συνθήκη, είτε είναι απόρροια οποιασδήποτε άλλης διεθνούς υποχρέωσης απέναντι σε άλλο συμβαλλόμενο στη Συνθήκη.
- ✓ **Ένσταση της μη εκπλήρωσης της παροχής:** Για να ανασταλεί ή να λήξει η εφαρμογή της συνθήκης πρέπει να υπάρχει ουσιώδης παραβίαση της, η οποία μπορεί να έχει τη μορφή: α) απόρριψης της Συνθήκης, όταν η λύση της συμβατικής σχέσης δεν προβλέπεται από τη Σύμβαση της Βιέννης ή β) παραβίασης ουσιώδους στοιχείου για το σκοπό ή το αντικείμενο της διάταξης. Αν η συνθήκη είναι διμερής, τότε το καθένα από τα μέρη έχει δικαίωμα να επικαλεσθεί την παραβίαση ως λόγο λήξεως ή αναστολής της εφαρμογής της ολικά ή μερικά. Αν, όμως, πρόκειται για πολυμερή, τότε η παραβίαση παρέχει δικαίωμα στα άλλα συμβαλλόμενα μέρη, μόνο με ομόφωνη απόφασή τους να αναστείλουν ή να τερματίσουν την εφαρμογή έναντι ενός κράτους ή ως προς όλα τα συμβαλλόμενα μέρη. **Υπόθεση Gabčíkovo Nagymaros:** η Ουγγαρία και η Τσεχοσλοβακία υπέγραψαν συνθήκη περί κατασκευής και λειτουργίας από κοινού, με συγχρηματοδότηση του φράγματος κατά μήκος του Δούναβη στο Gabčíkovo (Σλοβακία) και Nagymaros (Ουγγαρία), με στόχο την παραγωγή υδροηλεκτρισμού, την προαγωγή της ναυσιπλοΐας και την αντιπλυμμηρική προστασία. Η Κυβέρνηση της Ουγγαρίας ανέστειλε τις εργασίες στο Nagymaros μέχρι να ολοκληρωθούν περιβαλλοντικές έρευνες, ενώ αργότερα αποφάσισε επικαλούμενη περιβαλλοντικούς και οικονομικούς λόγους να διακόψει τελείως τις εργασίες. Η Τσεχοσλοβακία άρχισε να ερευνά εναλλακτικές λύσεις και προχώρησε σε μία από αυτές που προβλέπονταν από τη συνθήκη. Η Ουγγαρία προέβη σε μονομερή καταγγελία, ενώ η Σλοβακία κηρύχθηκε ανεξάρτητο κράτος και υπέγραψε συνυποσχετικό με την Ουγγαρία για την υποβολή της διαφοράς στο ΔΔΧ. Το ΔΔΧ έκρινε ότι η Ουγγαρία δεν εδικαιούτο να αναστείλει και εν συνεχεία να εγκαταλείψει το έργο, οπότε και υπέχει διεθνούς ευθύνης, ενώ η Σλοβακία ορθώς προχώρησε μεν σε εναλλακτική λύση, αλλά λαθεμένα την έθεσε σε εφαρμογή. Οπότε, η μονομερής καταγγελία εκ μέρους της Ουγγαρίας δεν επιφέρει τις έννομες συνέπειές της, *αφού δε συντρέχει καμία προϋπόθεση από αυτές που ορίζει η ΣτΒ*, ενώ η Σλοβακία οφείλει αποζημίωση για τις ζημιές που προέκυψαν από την εναλλακτική

λύση στην Ουγγαρία. Τέλος, τα δύο μέρη πρέπει να διαπραγματευτούν με καλή πίστη.

ΑΠΡΟΟΠΤΗ ΚΑΙ ΡΙΖΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ

Αν μεταβληθεί το πολιτικοοικονομικό και νομικό πλαίσιο μιας Συνθήκης, τότε οι αντισυμβαλλόμενοι θα πρέπει να μπορούν να διαλύσουν την συμβατική σχέση. Υποστηρίχθηκε, μάλιστα, ότι ο όρος *rebus sic stantibus* (=ούτως εχόντων των πραγμάτων) είναι σιωπηρά διατυπωμένος σε όλες τις διεθνείς συνθήκες. Αν γίνει δεκτός, τότε θα είναι νόμιμη -σε οποιαδήποτε στιγμή- η μονόπλευρη εκτίμηση της ενδεχόμενης αλλαγής των περιστάσεων και η μονομερής καταγγελία της συνθήκης.

Σύμβαση της Βιέννης 1969 άρθρο 62-> στην περίπτωση που συντρέχουν σωρευτικά οι προϋποθέσεις απρόβλεπτης μεταβολής που θέτει, τότε η συμβατική σχέση μπορεί να λυθεί μετά από ορισμένη διαδικασία. Αν δεν υπάρχει ανταπόκριση από τους αντισυμβαλλομένους στο αίτημα για κάποια διαδικασία επίλυσης της διαφοράς, τότε δικαιούται το ενδιαφερόμενο να θεωρήσει ότι λύει τη συμβατική σχέση. Προϋποθέσεις:

- ❖ Να αφορά σε **θεμελειώδη διάταξη**
- ❖ Να είναι **ριζική η μεταβολή** (τόσο έντονη ώστε να καταστρέφει μεταβάλλει ριζικά τα θεμέλια της -> fundamental). Στις υποθέσεις για την αρμοδιότητα της αλιείας, η Ισλανδία υποστήριξε ότι η μεταβολή της τεχνικής της αλιείας είχε προκαλέσει την ανάγκη επέκτασης της αποκλειστικής ζώνης αλιείας της κατά 50 μίλια
- ❖ Να είναι **απρόβλεπτη** (να μην έχει δηλαδή προβλεφθεί κατά τη σύναψη της -> unforceable). Η ίδια η συνθήκη και οι περιστάσεις κάτω από τις οποίες έχει συναφθεί μπορούν να υποδηλώσουν ποιά ήταν η ουσιαστική αιτία για την οποία δεσμεύτηκαν τα κράτη και, άρα, το αν υπάρχει μεταβολή. Η μεταβολή πρέπει να έχει αυξήσει το βάρος των υποχρεώσεων ενός κράτους σε τέτοιο σημείο, ώστε να καθιστά την εφαρμογή διαφορετική από την υποχρέωση που ανέλαβε το κράτος. Πότε δεν επιτρέπεται η επίκληση ριζικής μεταβολής; -> 1. Σε ρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν στο παρελθόν 2. Ένα συμβαλλόμενο μέρος δεν μπορεί να επικαλεστεί την εκ μέρους του παραβίαση της συνθήκης για να απαλλαγεί από την υποχρέωση εφαρμογής της.

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ

Διαδικασία με την οποία επέρχεται αντικατάσταση μέρους ή ολόκληρου κειμένου της συνθήκης. Κάποιες συνθήκες περιλαμβάνουν τρόπους αναθεώρησης τους. Στις διμερείς συνθήκες η συναίνεση των συμβαλλομένων οδηγεί οποτεδήποτε στην αναθεώρηση ανεξάρτητα από το αν προβλέπεται ρητά. Στις πολυμερείς, ένα ή περισσότερα μέρη μπορούν να ζητήσουν την αναθεώρηση, η οποία πραγματοποιείται κατόπιν συναίνεσης της πλειοψηφίας. Συνήθως, υπάρχει ένας χρονικός περιορισμός, κατά τον οποίο δεν μπορεί να κινηθεί η διαδικασία αναθεώρησης. Η πρόταση της αναθεώρησης πρέπει να γνωστοποιείται σε όλους. Η νέα συνθήκη που θα συναφθεί μετά την αναθεώρηση θα δεσμεύει μόνο όσους μετέχουν σε αυτήν :

1. Αν μετέχουν όλοι καταργείται η παλιά
2. Αν μετέχουν μερικοί η νέα ισχύει για τους νεοσυμβαλλόμενους και η παλιά για τους νεοσυμβληθέντες.

Αρκετές πολυμερείς συνθήκες προβλέπουν κατά την αναθεώρηση την συμμετοχή διεθνών οργανισμών.

ΛΟΓΟΙ ΑΚΥΡΟΤΗΤΑΣ ΣΥΝΘΗΚΩΝ

Τόσο η Σύμβαση της Βιέννης, όσο και η διεθνής νομολογία είναι φειδωλή στο θέμα αναγνώρισης λόγων ακυρότητας των συνθηκών. Διευκρινίζεται, λοιπόν, ότι ένα κράτος δεν μπορεί να επικαλεσθεί αντίθεση με το εθνικό του δίκαιο και, άρα, να υποστηρίξει ότι η *συναίνεσή του στη συνθήκη δόθηκε κατά παράβαση του εσωτερικού του δικαίου*, εκτός κι αν η παραβίαση αυτή αφορούσε θεμελιώδους σημασίας κανόνα δικαίου ή ήταν πασιφανής. Επίσης, όταν η αρμοδιότητα του αντιπροσώπου για την έκφραση της συναίνεσης του κράτους να δεσμευθεί με συνθήκη τέθηκε κάτω από ειδικό περιορισμό, θα πρέπει το κράτος να αποδείξει ότι ο περιορισμός γνωστοποιήθηκε στα άλλα διαπραγματευόμενα κράτη σε χρόνο προγενέστερο της έκφρασης της συναίνεσης.

ΠΛΑΝΗ = αν αυτή αναφέρεται σε γεγονός ή κατάσταση που το κράτος *θεωρούσε ότι υφίσταται* κατά το χρόνο της συννομολόγησης της συνθήκης και αποτελούσε ουσιώδη βάση της συναίνεσής του να δεσμευθεί συμβατικά. Η πλάνη δεν πρέπει να προκαλείται από το ίδιο το κράτος, ούτε να αφορά μόνο στη διατύπωση του κειμένου της συνθήκης, γιατί τότε θίγεται η εγκυρότητά της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι γεωγραφικές πλάνες, πχ.πλάνη κατά τη χαρτογράφηση μιας περιοχής.

ΑΠΑΤΗ = δε διευκρινίζεται η έννοια της. Έχει γίνει δεκτό πως αρκεί η *διαμόρφωση μιας γενικής απαγόρευσης, που θα άφηνε την οριοθέτησή της να προκύψει από την πρακτική και τη διεθνή νομολογία*. Μπορεί ένα κράτος να επικαλεσθεί την απάτη, έστω κι αν τη γνώριζε, όχι όμως αν συνέβαλε σε αυτή.

ΔΩΡΟΔΟΚΙΑ = αν υπήρξε, είτε άμεση, είτε έμμεση του αντιπροσώπου του κράτους από άλλο διαπραγματευόμενο κράτος, τότε το πρώτο μπορεί να επικαλεσθεί τη δωροδοκία για να θεωρήσει ανενεργή τη συναίνεσή του να δεσμεύεται από τη συνθήκη. Πρόκειται δηλαδή για *πράξεις που αποσκοπούν στο να ασκήσουν αποφασιστική επιρροή στον αντιπρόσωπο, ώστε να συνάψει τη συνθήκη*. Βέβαια, πράξεις μικρής αβροφροσύνης ή εύνοιας προς τον αντιπρόσωπο δεν μπορούν να θεωρηθούν δωροδοκία και ότι θίγουν κατ' επέκταση την ακεραιότητα της συνθήκης, πχ.δώρα μικρής αξίας, περιποίηση κτλ.

ΧΡΗΣΗ ΒΙΑΣ = Σύμφωνα με το Χάρτη του ΟΗΕ, απαγορεύεται η χρήση βίας στις διεθνείς σχέσεις (άρθρο 2 § 4). “Όλα τα μέλη θα απέχουν στις διεθνείς σχέσεις από την απειλή ή χρήση βίας κατά της εδαφικής ακεραιότητας και πολιτικής ανεξαρτησίας”. Ο συμβατικός και εθιμικός αυτός κανόνας καθιστά παράνομη τη χρήση βίας στις συμβατικές και μη διεθνείς σχέσεις, ενώ αποτυπώθηκε στη Σύμβαση του Παρισιού του 1928. *Παράδειγμα απειλής χρήσης βίας αποτελεί η υπογραφή της Συνθήκης του Μονάχου, που παραχωρούσε το έδαφος των Σουδητών στο Γ' Ράιχ και επιβλήθηκε στην Τσεχοσλοβακία απο την Γερμανία, Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία*. Εξαίρεση συνιστούν, οπότε και επιτρέπεται η απειλή ή χρήση βίας, οι εξής περιπτώσεις :

- ❖ Η περίπτωση της νόμιμης ατομικής και συλλογικής άμυνας σύμφωνα με τον Χάρτη του ΟΗΕ (λόγος άρσης του άδικου χαρακτήρα της πράξης)
- ❖ Η περίπτωση ένοπλης επέμβασης με εξουσιοδότηση του Σ.Α.

Για παράδειγμα, η επέμβαση στη Συρία κατόπιν εξουσιοδότησης του Σ.Α., λόγω απειλής χρήσης πυρηνικών μέσων. Υπάρχει, ωστόσο, διχογνωμία για το αν είναι επιτρεπτή ή όχι η ένοπλη επέμβαση με μορφή ανθρωπιστικής βοήθειας.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΝΟΜΙΚΩΣ ΜΗ ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΕΡΙΕΧΟΥΝ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ

1. Συμφωνίες καθαρώς πολιτικές-> Στην καθημερινή τους επικοινωνία τα κράτη δεσμεύονται με διάφορους τρόπους και σε διάφορα επίπεδα, χωρίς να θεωρούν απαραίτητη τη νομική δέσμευση με συνθήκη. Αυτές οι συμφωνίες είναι ευέλικτες και εύθραυστες, ενώ δεν υπάγονται στην αρχή “*pacta sunt servanda*”, αφού τα κράτη δεσμεύονται πολιτικά και όχι νομικά. Η παραβίαση τους δεν επιφέρει διεθνή ευθύνη και δεν νομιμοποιεί τη λήψη μέτρων. Ως προς το SOFT LAW σημειώνεται ότι δεν αποτελεί θετικό δίκαιο, αλλά προοιωνίζει αναβάθμιση, όταν συντρέξουν οι απαραίτητες για τη νομική εδραίωση του προϋποθέσεις.
2. Μνημόνια συνεννόησης-> αφορούν ζητήματα τεχνικής φύσης αλλά και ουσιαστικής σημασίας για τις σχέσεις μεταξύ των μερών. Χαρακτηρίζεται από αοριστία αφού για ένα κράτος μπορεί να είναι δεσμευτικό ενώ για ένα άλλο όχι. **Memorandum of Paris on Port State Control** για τη διεθνή συνεργασία μεταξύ των λιμενικών αρχών των συμβαλλόμενων, την άσκηση ελέγχου σε όλα τα εμπορικά πλοία, την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας. Για να αποφανθεί κάποιος αν ένα μνημόνιο συνεννόησης είναι νομικά δεσμευτικό, θα πρέπει να αναζητήσει τη βούληση των μερών και το περιεχόμενο της συμφωνίας.
3. Συμφωνίες κυρίων-> πραγματοποιούνται από Πρωθυπουργούς, Αρχηγούς κρατών και μέλη της κυβερνήσεως, ενώ είναι δευτερευούσης σημασίας με ηθική και όχι νομική δέσμευση. Αν τα μέλη δεν χαρακτηρίσουν την συμφωνία ως τέτοια πρέπει να εξεταστούν οι περιστάσεις σύναψης, το περιεχόμενο των συμφωνηθέντων και η μεταγενέστερη συμπεριφορά των μερών. **Στην υπόθεση της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι ήταν δύσκολο να οριστεί ο χαρακτήρας της καθώς αναφερόταν ρητά ότι δεν απαιτείται πρωτοκόλληση.**

ΠΡΟΒΛΗΜΑ “IUS COGENS”

Το “*ius cogens*” στο παρελθόν ταυτιζόταν με το φυσικό δίκαιο, που οι κανόνες του δεν μπορούσαν να παραμερισθούν με συμφωνία των κρατών. Αργότερα, οι θετικιστές και οι οπαδοί της κοινωνιολογικής σχολής, υποστήριξαν ότι όντως οι συνθήκες δεν μπορεί να αντιτίθενται σε ορισμένους βασικούς (εθιμικούς κανόνες) που διαπνέουν ολόκληρο το διεθνές δίκαιο. Έτσι, το διεθνές δίκαιο χωρίσθηκε σε κανόνες αναγκαστικού δικαίου (*ius cogens*) και ενδοτικού δικαίου (*ius dispositivum*). Οι πρώτοι είναι απαραβίαστοι, ενώ στους δεύτερους επιτρέπεται παρέκκλιση με συμφωνία των μερών.

Η επιτροπή του διεθνούς δικαίου έδωσε ως παραδείγματα “*ius cogens*” τα εξής :

- **Μη χρήση βίας**
- **Εδαφική ακεραιότητα και εθνική ανεξαρτησία**
- **Απαγόρευση δουλεμπορίας, πειρατείας, γενοκτονίας κτλ.**

Συνθήκες που αντιβαίνουν σε κανόνες “*ius cogens*” είναι **άκυρες**. Ασφαλές κριτήριο για το περιεχόμενο των κανόνων αυτών δεν έχει βρεθεί, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται

σοβαρές ερμηνευτικές δυσχέρειες. Στην Υπόθεση *Barcelona Traction*, το ΔΔΧ δέχθηκε πως υπάρχουν κανόνες του εθνικού δικαίου που δεν επιτρέπουν απόκλιση με συνθήκη, για παράδειγμα απαγόρευση φυλετικών διακρίσεων και η προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων. Έτσι, η παραβίαση κανόνων εθνικού δικαίου που έχουν αναγκαστικό χαρακτήρα μπορούν να νομιμοποιήσουν μια παρέμβαση οποιουδήποτε κράτους σε ένα διεθνές όργανο για την άρση της παρανομίας.

Οι κανόνες “*ius cogens*” δημιουργούν υποχρεώσεις που ισχύουν προς πάσα κατεύθυνση “*erga omnes*”. Τα υποκείμενα της διεθνούς κοινότητας έχουν δικαίωμα να απαιτούν την τήρηση αυτών. Είναι κανόνες που τυγχάνουν γενικής εφαρμογής. Έχουν τριπλή προέλευση :

1. Αποτελούν υλοποίηση της υπάρξεως κανόνων “*ius cogens*” στο συμβατικό διεθνές δίκαιο, πχ.απαγόρευση χρήσης βίας
2. Διέπουν τις διεθνείς σχέσεις, πχ.ελευθερία ναυσιπλοΐας στην ανοικτή θάλασσα
3. Είναι αποτέλεσμα μονομερών και διμερών δεσμεύσεων που ισχύουν έναντι όλων.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ “SOFT LAW”

Δεν είναι θετικό δίκαιο και περιέχεται σε κείμενα μη νομικά δεσμευτικά, πχ.συμφωνίες κυρίων. Οι κανόνες “*soft law*” σημαίνουν άγουρο, μαλακό και ήπιο δίκαιο. **Μπορούν να αναβαθμισθούν σε νομικούς κανόνες όταν συντρέξουν οι απαραίτητες προϋποθέσεις**, πχ. δηλώσεις προθέσεως που είναι συντεταγμένες με δυνητική διατύπωση, πχ.ως ευχή σχετικά με την παγκόσμια ειρήνη, όπως τα ψηφίσματα του ΟΗΕ. Η Γ.Σ. του ΟΗΕ ένεκα του παγκόσμιου χαρακτήρα της παρέχει τη δυνατότητα να διατυπώνονται έτσι οι απόψεις, οι οποίες δεν είναι δεσμευτικές, αλλά έχουν πολιτική ακτινοβολία. Οι συνέπειες είναι οι εξής:

- I. Τα κράτη που συμμορφώνονται με το “*soft law* ” ενεργούν *σύννομα*
- II. Σε συμβατικό πεδίο η δράση του ενός κράτους σύμφωνα με το “*soft law* ” δεν μπορεί να *αμφισβητηθεί από το αντισυμβαλλόμενο κράτος*
- III. Τα διεθνή όργανα πρέπει να *συντάσσονται με τις διακηρύξεις του ΟΗΕ*.

ΔΙΚΑΙΟ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Θάλασσα είναι το σύνολο των χώρων που καλύπτονται από αλμυρό νερό και βρισκονται καταρχήν σε φυσική και ελεύθερη επικοινωνία μεταξύ τους. Εξαιρούνται οι εσωτερικές θάλασσες, τα γλυκά νερά, οι λίμνες και τα ποτάμια. Το δίκαιο της θάλασσας είναι κατεχοχήν διεθνές δίκαιο και αναφέρεται στις εξουσίες του κράτους στο [θαλάσσιο χώρο](#), δηλαδή στις υδάτινες ζώνες, στους βυθούς των θαλασσών και μερικών στον αέρα πάνω απο τη θάλασσα.

ΙΜΟ: ειδικευμένος οργανισμός πρωταρχικής σημασίας, που έχει ως στόχο να διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών σε όλους τους τομείς που σχετίζονται με τη ναυσιπλοΐα (όροι κατασκευής και διαχείρισης πλοίων, ασφάλεια στη θάλασσα, διακίνηση προσώπων, προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος), την αποφυγή αυχημάτων στη θάλασσα, την εφαρμογή των Διεθνών Συμβάσεων και την επεξεργασία νέων κανόνων.

ΤΟ ΠΛΟΙΟ

Είναι κάθε *πλωτό κατασκεύασμα* που διαθέτει την *τεχνική και διοικητική οργάνωση*, και είναι ικανό να μετακινείται *αυτοδύναμα* προς *ορισμένη κατεύθυνση* στη θάλασσα.

1. Κατά Κώδικα Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου: κάθε σκάφος που προορίζεται να μετακινείται στο νερό με σκοπό τη μεταφορά προσώπων ή πραγμάτων, τη ρυμούλκηση, την επιθαλάσσια αρωγή, την αλιεία, την αναψυχή, την επιστημονική έρευνα κλπ.
2. Κατά Κώδικα Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου: μόνο τα σκάφη χωρητικότητας άνω των 10 κόρων

ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΠΛΟΙΟΥ

Μόνιμος νομικός και πολιτικός δεσμός με ορισμένο κράτος, με βάση τις προϋποθέσεις του εσωτερικού δικαίου και τις απαιτήσεις των διεθνών συμβάσεων της ναυσιπλοΐας και της προστασίας του περιβάλλοντος. Δεν έχει νομική προσωπικότητα.

- Σύσταση: με εγγραφή στο Νηολόγιο
- Εκδήλωση: πανηγυρική με τη σημαία του και την αναγραφή του ονόματος του και του λιμένος νηολογήσεως στις εξωτερικές πλευρές του πλοίου.
- Βεβαίωση: με τα ναυτιλιακά έγγραφα (τίτλοι απόκτησης εθνικότητας)
Σε αυτά περιλαμβάνονται και το Πρωτόκολλο καταμέτρησης χωρητικότητας, το ναυτιλιακό δίπλωμα, το Πιστοποιητικό γραμμή φόρτωσης.

Η ελληνική ιθαγένεια αποκτάται αν ένα πλοίο ανήκει σε Έλληνα πολίτη κατά 50% κυριότητα ή σε ελληνικό ν.π. κατά το οποίο το 50% των κεφαλαίων ανήκει σε Έλληνες πολίτες. Απαιτείται προσκόμηση του τίτλου κτήσεως κυριότητας του πλοίου, ώστε η λιμενική αρχή να καταρτίσει την πράξη νηολόγησης και να εκδόσει το έγγραφο εθνικότητας.

Αποτελέσματα ιθαγένειας: 1) το κράτος της σημαίας ασκεί δικαιοδοσία στο πλοίο, στις νομικές σχέσεις που το αφορούν και στους εργαζομένους, ενώ το ίδιο ισχύει και για τους διεθνείς κανόνες του δικαίου της θάλασσας, 2) το πλοίο απολαμβάνει διπλωματικής προστασίας του κράτους της σημαίας, που περιλαμβάνει κάθε αρωγή, 3) επωφελείται από όρους διμερών συμβάσεων περί φιλίας, ναυτιλίας και εμπορίου.

ΠΛΟΙΑ ΑΝΟΙΚΤΟΥ ΝΗΟΛΟΓΙΟΥ

Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι πλοιοκτήτες των πολλών εμπόλεμων συμμαχικών κρατών, ενέγραφαν τα πλοία τους στα νηολόγια ουδετέρων κρατών. Μετά το πέρας του πολέμου η πρακτική διατηρήθηκε επειδή τα κράτη αυτά προσφέρουν φορολογικά πλεονεκτήματα ή δεν ελέγχουν αν τα πλοία πληρούν τους διεθνείς όρους ασφαλείας της ναυσιπλοΐας.

ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΠΛΟΙΑ

Το πλοίο – επιφάνειας ή υποβρύχιο – εκείνο που ανήκει στο πολεμικό ναυτικό ενός κράτους (χωρίς απαραίτητα να είναι ικανό προς ναυμάχηση, άρα και τα λεγόμενα βοηθητικά πλοία του στόλου είναι πολεμικά), *φέρει τα επίσημα εμβλήματα του κράτους αυτού και ο πλοίαρχος και το πλήρωμα ανήκουν στη δημόσια υπηρεσία και υπόκεινται στο στρατιωτικό πειθαρχικό δίκαιο ενός κράτους. Χαίρουν του προνομίου της ετεροδικίας-ασυλίας και υπάγονται μόνο στο κράτος της σημαίας τους στην ανοικτή θάλασσα. Έχει δικαίωμα αστυνομεύσεως όλων των πλοίων που φέρουν τη σημαία του οπουδήποτε και αν βρίσκονται. Σε καιρό ειρήνης*, εκτός από νόμιμη άμυνα, ασκεί ορισμένες εξουσίες σε εμπορικά πλοία ξένης σημαίας στα εσωτερικά ύδατα, στην αιγιαλίτιδα, τη συνορεύουσα ζώνη και στην ΑΟΖ, αλλά και στην ανοικτή θάλασσα.

ΠΛΟΙΑ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝ ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εννοείται δραστηριότητες δημόσιας εξουσίας, όπως ακτοφυλακή, πυρόσβεση κτλ.

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΞΕΝΩΝ ΠΛΟΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΛΙΜΕΝΕΣ

Διέπεται από το εσωτερικό δίκαιο που εναρμονίζεται από το καθεστώς της Γενεύης του 1923:

- ❖ *Ίση μεταχείριση* μεταξύ πλοίων που φέρουν τη σημαία του παρακτίου κράτους και πλοίων που φέρουν τη σημαία άλλων συμβαλλομένων κρατών
- ❖ *Αρχή της αμοιβαιότητας* και όρους για την παροχή υπηρεσιών, την επιβολή τελών και φόρων και τη διακίνηση προσώπων και των εμπορευμάτων

ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΠΛΟΙΑ

Το παράκτιο κράτος μπορεί να απαγορεύει σε όλα τα πλοία την είσοδο στους λιμένες για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας. ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ:

- I. Πλοία που καταφεύγουν λόγω βλάβης, κακοκαιρίας ή λόγω άλλης ανωτέρας βίας

- II. Πλοία που ασκούν αλιεία κατ'εφαρμογή διεθνών συμβάσεων
- III. Πλοία που μεταφέρουν αρχηγούς κρατών ή διπλωματικούς αντιπροσώπους διαπιστευμένους στο παράκτιο κράτος

Το παράκτιο κράτος παραιτείται της ασκήσεως δικαιοδοσίας του σε περίπτωση που δεν παραβιάσσεται η δημόσια τάξη. Το ξένο εμπορικό πλοίο υπάγεται στις διατάξεις περί αστυνομίας, ναυσιπλοΐας, στις υγειονομικές, σε εκείνες που αφορούν διακίνηση προσώπων και φορτοεκφόρτωση εμπορευμάτων. Η ακτοπλοΐα, πλοηγία, η ρυμούλκιση και η αλιεία στην αιγιαλίτιδα ζώνη επιφυλάσσονται υπέρ των πολιτών του παρακτίου κράτους και της Ε.Ε. Το παράκτιο κράτος αν κι έχει πλήρη ποινική και αστική δικαιοδοσία στα ξένα εμπορικά πλοία την ασκεί μόνο εφόσον υπάρχει για αυτό άμεσο και ουσιαστικό ενδιαφέρον. Αν το παράκτιο κράτος δε δείχνει ενδιαφέρον για τον κολασμό παράνομων πράξεων που διαπράττονται μέσα στο ξένο εμπορικό πλοίο, ο πλοίαρχος και ο πρόξενος του κράτους σημαίας, έχουν δικαίωμα να ζητήσουν τη συνδρομή των λιμενικών αρχών για την καταστολή αυτών των πράξεων. Σε αυτή την περίπτωση, οι λιμενικές αρχές είναι υποχρεωμένες να ανταποκριθούν σε τέτοιο αίτημα.

ΠΟΛΕΜΙΚΑ Ή ΚΡΑΤΙΚΑ ΠΛΟΙΑ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΞΟΥΣΙΑ

Προβλέπονται από τον κώδικα δημοσίου ναυτικού δικαίου. Σε περιπτώσεις επεμβάσεως των λιμενικών αρχών καλείται να παραστή η οικεία προξενική αρχή. Οι λιμενικές αρχές μπορούν να προβαίνουν σε συλλήψεις και ανακριτικές πράξεις κατά διωκόμενων προσώπων, ως και σε συλλήψεις καταδικασθέντων ή υπόπτων δραπέτευσης, συμπεριλαμβανομένων και των στρατιωτικών. Στους λιμένες και στην αιγιαλίτιδα ζώνη, το παράκτιο κράτος δεν έχει αστική και ποινική δικαιοδοσία σε ξένα πολεμικά πλοία αφού ισχύει η ετεροδικία. Ο πλοίαρχος ή ο πρόξενος του κράτους μπορούν να ζητήσουν τη συνδρομή των εγχωρίων αρχών για καταστολή παρανόμων πράξεων εντός ή εκτός του πλοίου. ΓΕΝΙΚΗ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΠΟΧΗΣ ΤΩΝ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΑΠΟ ΚΑΘΕ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΙΑΠΡΑΤΤΟΝΤΑΙ ΕΠΙ ΞΕΝΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΠΛΟΙΩΝ

✓ Μνημόνιο Συνεργασίας των λιμενικών αρχών-Παρίσι 1982

Σύμφωνο απλοποιημένης μορφής (μνημόνιο συνεννόησης->διεθνής σύμβαση που δεν είναι δεσμευτική έναντι όλων) που συνάφθηκε βάσει των όρων της Σύμβασης ΔΘ 1982. Συντονίζει το έργο των επιμέρους λιμενικών αρχών των συμμετεχόντων κρατών και στηρίζεται στην ιδέα ότι αφού οι συμβαλλόμενοι μετέχουν σε μια σειρά συμβάσεων περί ναυσιπλοΐας, οι κανόνες τους δεσμεύουν τις λιμενικές αρχές έναντι όλων των πλοίων.

13 Συμβασεις -> όποιο πλοίο με οποιαδήποτε σημαία προσεγγίζει λιμένες κρατών που ανήκουν σε αυτό ελέγχεται ως προς την εφαρμογή των παραπάνω κανόνων. Αν αρνηθεί, κρατείται και απαγορεύεται ο απόπλους του μέχρι να συμμορφωθεί.

ΠΕΙΟΧΕΣ ΠΛΗΡΟΥΣ Ή ΑΥΞΗΜΕΝΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΥΔΑΤΑ

Ο υδάτινος χώρος που εντοπίζεται μεταξύ της ακτής και του σημείου εκκίνησης χάραξης της αιγιαλίτιδας ζώνης (κυρίως τα λιμάνια, οι όρμοι και οι λεγόμενοι ιστορικοί κόλποι). Το παράκτιο κράτος έχει πλήρη κυριαρχικά δικαιώματα στα εσωτερικά ύδατα, με μόνο περιορισμό τον γενικό από το δίκαιο της θάλασσας, του ελλιμενισμού ξένου πλοίου και της προσόρμησης. Αναγνωρίζονται υπέρ του παρακτίου κράτους ειδικά κατασταλτικά

δικαιώματα επί ξένων πλοίων που έχουν ριπάνει το θαλάσσιο περιβάλλον ενώ βρίσκονταν σε άλλες θαλάσσιες ζώνες και πριν εισέλθουν σε εσωτερικά ύδατα. Περιλαμβάνει:

- ✚ αιγιαλό= φυσικά καθορισμένη, χερσαία και κοινόχρηστη κατά το (ΑΚ 967) περιοχή, που εντοπίζεται μεταξύ ακτογραμμής και μέγιστης πλύμμης.
- ✚ παραλία= φυσική συνέχεια του αιγιαλού προς την ενδοχώρα. Καθορίζεται με διοικητική πράξη.
- ✚ λιμένες= τεχνητός ή φυσικός χώρος που επιτρέπει τη στάθμευση πλοίων.
- ✚ χερσαία ζώνη λιμένος= περιλαμβάνει μια περιοχή που ανήκει στον αιγιαλό, αλλά επειδή εντάσσεται στην τεχνητή δημόσια κτήση πρέπει να χαρακτηριστεί ως λιμένας με διοικητική πράξη. Αυτή καλύπτει ολόκληρο το μήκος του λιμένα και περιλαμβάνει τα λιμενικά τεχνικά έργα, εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν τις λειτουργικές του ανάγκες κλπ

ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑ ΖΩΝΗ-ΧΩΡΙΚΑ ΥΔΑΤΑ

Θαλάσσια ζώνη που το παράκτιο κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία. Δικαιώματα:

- A. Πλήρης κυριαρχία στις θαλάσσιες περιοχές που περιβρέχουν τις ακτές για να υπάρχει έλεγχος οιασδήποτε προσεγγίσεως
- B. Δικαίωμα επιβλέψεως όλων των πλοίων που διέρχονται, αγκυροβολούν, προσεγγίζουν στις ακτές του κράτους
- C. Αποκλειστικότητα στους τομείς της έρευνας, εκμεταλλεύσεως και προστασίας του θαλάσσιου πλούτου στις παράκτιες περιοχές

ΧΑΡΑΞΗ ΟΡΙΩΝ

Ανακυπτόμενα προβλήματα: Α) πλάτος ζώνης-> σε πόσα ναυτικά μίλια από την ακτή επιτρέπεται αυτή να εκτείνεται; Β) χάραξη εσωτερικών ορίων της ζώνης-> από πού θα αρχίζει η μέτρηση; Γ) οριοθέτηση εξωτερικών ορίων της ζώνης-> πώς θα οριοθετείται η ζώνη, όταν στη θαλάσσια περιοχή υπάρχουν ακτές δύο ή περισσότερα κράτη;

A. Βάσει της ΣτΒ του '82, κάθε κράτος μπορεί να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη μέχρι σημείου που δεν υπερβαίνει τα 12 ναυτικά μίλια. Η Ελλάδα, όμως, σύμφωνα με το νόμο έχει αιγιαλίτιδα ζώνη 6 ναυτικά μίλια (και η Τουρκία στο Αιγαίο), έχει όμως δικαίωμα να την επεκτείνει στα 12 ναυτικά μίλια. Τα λοιπά μεσογειακά κράτη έχουν 12 ναυτικά μίλια, πέραν του Λιβάνου που δεν έχει διευκρινίσει το πλάτος της.

B. Η μέτρηση αρχίζει από ορισμένα σημεία που βρίσκονται ανάμεσα στη θάλασσα και στην ακτή, τα οποία συνθέτουν μια διαχωριστική γραμμή. Μεταβάλλονται ανάλογα με την περιοχή, οπότε, όταν η διαφοροποίηση είναι μεγάλη λαμβάνεται υπόψιν η μέγιστη ρηχία, δηλαδή το χαμηλότερο σημείο την αμψώτιδας. Αυτή είναι η φυσική γραμμή βάσεως, με την οποία η αιγιαλίτιδα ζώνη αντικατοπτρίζει σε ορισμένο πλάτος την ακτή μέσα στη θάλασσα.

Απόκλιση από αυτό το σύστημα: ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΛΙΕΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΝΟΡΒΗΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΓΛΙΑΣ -> επειδή οι νορβηγικές ακτές παρουσιάζουν ιδιομορφίες, η χώρα μετατόπισε τη γραμμή βάσης για τη μέτρηση της αιγιαλίτιδας ζώνης χρησιμοποιώντας ευθείες γραμμές.

Ωστόσο, σε περιοχές που 1) υπάρχουν πολλά νησιά ή 2) η ακτογραμμή κόβεται απότομα ακολουθείται η μέθοδος χάραξης των ευθείων γραμμών βάσεων. Αυτή η μέθοδος δεν πρέπει να εφαρμόζεται προς ή από αβαθή, εκτός αν υπάρχουν φάροι ή παρόμοιες εγκαταστάσεις που νομίμως βρίσκονται πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. *Με τη μέθοδο των ευθείων γραμμών βάσεως πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και τα οικονομικά συμφέροντα των παράκτιων πληθυσμών ενώ δεν πρέπει να εφαρμόζεται κατά τρόπο που να ανακόπτει τα κράτη από την ανοικτή θάλασσα την αιγιαλίτιδα ζώνη άλλων κρατών.*

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΒΛΑΒΟΥΣ ΔΙΕΛΕΥΣΗΣ

Διέλευση: ναυσιπλοΐα, δηλαδή κίνηση του πλοίου και όχι στάθμευση ή αγκυροβολία, εκτός αν πρόκειται για σοβαρό περιστατικό ή λόγω ανωτέρα βίας. Το πλοίο πρέπει να ακολουθεί τους κανόνες ναυσιπλοΐας εντός της αιγιαλίτιδας ζώνης και να ακολουθεί την πιο συντομή διαδρομή.

Αβλαβής: όταν το ξένο πλοίο αποφεύγει και δεν επιχειρεί ενέργειες βλαπτικές στο παράκτιο κράτος. Αν δεν είναι αβλαβής, παραβιάζεται το δικαίωμα της εδαφικής ακεραιότητας και της εθνικής ανεξαρτησίας του παρακτίου κράτους. Το ξένο κράτος οφείλει να τηρεί:

1. κανόνες ασφαλείας ναυσιπλοΐας
2. κανόνες επικοινωνίας με σήματα και ασύρματο
3. κανόνες για την περιβαλλοντική μόλυνση και την ρύπανση των υδάτων
4. κανόνες τελωνειακούς
5. κανόνες μεταναστευτικούς
6. κανόνες υγειονομικούς

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ ΑΛΙΕΙΑ ΧΩΡΙΣ ΣΥΜΒΑΣΗ, ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ, ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΒΑΘΥΜΕΤΡΗΣΕΙΣ ΧΩΡΙΣ ΕΙΔΙΚΗ ΑΔΕΙΑ, ΑΠΟΒΙΒΑΣΗ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ.

ΔΔΧ: Υπόθεση Στενού της Κερκύρας: διευκρύνισε ότι η αβλαβής διέλευση εξαρτάται από τον τρόπο και όχι από τον πολιτικό σκοπό της.

Για τα εμπορικά πλοία είναι αδιαμφισβήτητο το δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης

Για τα πολεμικά πλοία υπάρχει διχογνωμία. Δυτικά κράτη: Το δικαίωμα αυτό καλύπτει όλα τα πλοία, Άλλα κράτη: απαιτείται γνωστοποίηση στο παράκτιο κράτος αλλά και προηγούμενη σχετική άδεια. Το ζήτημα αυτό εντάσσεται στο πλαίσιο της αρχής της αμοιβαιότητας μεταξύ των κρατών. Τα υποβρύχια και τα βαθυσκάφη πρέπει να πλέουν στην επιφάνεια και να δείχνουν με τρόπο διακριτό την σημαία τους, ειδάλλως η διέλευση τους δεν θεωρείται αβλαβής και το παράκτιο κράτος μπορεί να απαιτήσει την έξοδο του από την αιδιαλίτιδα ζώνη και να εφαρμόσει τις συνέπειες από άποψη διεθνούς ευθύνης.

ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΠΛΟΙΑ ΕΧΟΥΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΒΛΑΒΟΥΣ ΔΙΕΛΕΥΣΗΣ ΣΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΥΔΑΤΑ?

ΕΔΩ απαιτείται προηγούμενη γνωστοποίηση στο παράκτιο κράτος, το οποίο με τη σειρά του θα καθορίσει τον αριθμό των πολεμικών πλοίων που θα εισέλθουν και τον χρόνο παραμονής τους. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΜΟΙΒΑΙΟΤΗΤΑΣ. **ΑΡΑ:** όχι δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης!

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΚΤΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΑΒΛΑΒΟΥΣ ΔΙΕΛΕΥΣΕΩΣ

- Το παράκτιο κράτος υποχρεώνεται να υποδεικνύει τις περιοχές εκείνες που επιτρέπεται η αβλαβής διέλευση ξένων πλοίων και εκείνες που απαγορεύεται. Πρέπει αυτές να τις γνωστοποιεί με την πρέπουσα δημοσιότητα. Δεν δικαιούται να εμποδίζει την διέλευση όμως στα διεθνή στενά, δηλαδή σε διόδους που εξασφαλίζουν τη συνήθη πορεία της διεθνούς ναυσιπλοΐας.
- Δεν έχει δικαίωμα να επιβάλει τέλη για γενικές υπηρεσίες, όπως η εξασφάλιση της ναυσιπλοΐας και ο φωτισμός, αλλά μπορεί να επιβάλλει τέλη για την παροχή ειδικών υπηρεσιών, όπως η ρυμούλκηση και η πλοήγηση.
- Έχει δικαίωμα να μαθαίνει τη χωριτικότητα του πλοίου και να παίρνει πληροφορίες για την εθνικότητα, την προέλευση και τον προορισμό του.

ΤΟ ΠΑΡΑΚΤΙΟ ΚΡΑΤΟΣ ΕΧΕΙ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΣΤΑ ΞΕΝΑ ΠΛΟΙΑ ΠΟΥ ΔΙΕΡΧΟΝΤΑΙ ΣΕ ΑΒΛΑΒΗ ΔΙΕΛΕΥΣΗ ΑΠΟ Η ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑ ΖΩΝΗ. Όταν το πλοίο πλέει σε περιοχή κυριαρχίας άλλου κράτους, υφίσταται ανάλογους περιορισμούς στη δικαιοδοσία του κράτους της σημαίας τους. Το παράκτιο κράτος, βάσει της Συνθήκης της Βιέννης του 1982, έχει δικαίωμα νομοθετήσεως σε τομείς όπως:

- ✚ Ασφάλεια ναυσιπλοΐας
- ✚ Παροχή βοηθειών στη ναυσιπλοΐα
- ✚ Προστασία καλωδίων και σωληναγωγών
- ✚ Διατήρηση φυσικών πόρων της θάλασσας
- ✚ Πρόληψη παραβάσεων νόμων αλιείας
- ✚ Προστασία περιβάλλοντος, ιδίως ρύπανσης των υδάτων
- ✚ Επιστημονική και υδρογραφική έρευνα
- ✚ Πρόληψη φορολογικών και τελωνειακών παραβάσεων
- ✚ Διατάξεις περί μεταναστεύσεως και υγείας

Τα πλέοντα σε αβλαβή διέλευση πλοία οφείλουν να τηρούν την αντίστοιχη νομοθεσία του παρακτίου κράτους.

1. ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ

- Εμπορικά πλοία

Αναγνωρίζεται ποινική δικαιοδοσία του παρακτίου κράτους μόνο στις εξής περιπτώσεις:

- ❖ **Αν οι συνέπειες του αδικήματος επηρεάζουν το παράκτιο κράτος**
- ❖ **Αν το αδίκημα προκαλεί διατάραξη της γαλήνης, της δημόσιας τάξης και ασφάλειας του παρακτίου κράτους**
- ❖ **Αν ζητηθεί η συνδρομή των τοπικών αρχών από τον πλοίαρχο ή τον πρόξενο του κράτους της σημαίας**
- ❖ **Αν η λήψη μέτρων κατά του ξένου πλοίου είναι αναγκαία για την καταστολή της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών .**

Αντίθετα, δεν ασκείται ποινική δικαιοδοσία του παρακτίου κράτους όταν το αδίκημα διαπράχθηκε στην ανοικτή θάλασσα πριν εισέλθει στην αιγιαλίτιδα ή αν το πλοίο διέρχεται αβλαβώς. Προβλέπεται, όμως, συνεργασία μεταξύ της προξενικής αρχής και ενδεχόμενη συνεννόηση με τον πλοίαρχο και του παρακτίου κράτους.

- Πολεμικά και άλλα δημόσια πλοία

Δεν υπάρχει θέμα ασκήσεως δικαιοδοσίας του παρακτίου κράτους, *παρά μόνο αν το ζητήσει ο πλοίαρχος ή η προξενική αρχή του κράτους της σημαίας του.* Αν το πλοίο δεν

συμμορφωθεί, τότε αυτό θα έχει *διεθνή ευθύνη* έναντι του παρακτίου και θα πρέπει να εγκαταλείψει την αιγιαλίτιδα ζώνη.

2. ΑΣΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ

Σε περίπτωση οφειλών που δημιουργήθηκαν σε προηγούμενο λιμάνι του παρακτίου κράτους, το τελευταίο μπορεί να το συλλάβει. Πρόκειται για την μοναδική περίπτωση άσκησης αστικής δικαιοδοσίας που έχει τη μορφή αναγκαστικής εκτέλεσης. Το παράκτιο κράτος δεν έχει διεθνή αστική δικαιοδοσία σε ξένο πλοίο ή άτομο που βρίσκεται πανω στο πλοίο .

3. ΡΥΠΑΝΣΗ

Οι νόμοι και οι διεθνείς συμβάσεις, που έχουν επικυρωθεί από το παράκτιο κράτος και αφορούν στη ρύπανση στη θάλασσα, καταλαμβάνουν *οποιοδήποτε πλοίο* διέρχεται στα εσωτερικά ύδατα ή στην αιγιαλίτιδα ζώνη, ανεξάρτητα του κράτους της σημαίας και του αν πρόκειται περί δημοσίου ή ιδιωτικού πλοίου.

- Το εμπορικό πλοίο μπορεί α) να συλληφθεί για ρύπανση, β) να διακρατηθεί στο λιμάνι, γ) να υποχρεωθεί να αλλάξει πλου, ή ακόμη και δ) να του απαγορευθεί ο απόπλους, αν προηγουμένως δεν καταβάλει πρόστιμο ή τέλος ε) να αποσταλεί αντικείμενο εκτελεστικών μέτρων.
- Το πολεμικό πλοίο δεν μπορεί να συλληφθεί, αλλά το κράτος της σημαίας του υποχρεούται να αναλάβει την ευθύνη για τη ρύπανση και τις τυχόν βλάβες στο θαλάσσιο περιβάλλον.

ΣΥΝΟΡΕΥΟΥΣΑ ΖΩΝΗ

Αποτελεί μέρος της ανοικτής θάλασσας και ζώνη συνεχόμενη προς την αιγιαλίτιδα ζώνη. Υπάρχει *ipso iure* και όχι *ipso factum* (αυτοδίκαια), δηλαδή το κράτος πρέπει να την κηρύξει (η Ελλάδα δεν έχει κηρύξει). Δεν μπορεί να υπερβάνει τα 24 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης της αιγιαλίτιδας ζώνης. Έτσι, αν ένα κράτος έχει αιγιαλίτιδα ζώνη 12 μιλια, δικαιούται να έχει συνορεύουσα ζώνη 12 μιλίων. Αν ένα κράτος υιοθετήσει το θεσμό της ΑΟΖ, ενδείκνυται ως τα 24 μίλια να επικαλύπτονται και οι δύο θεσμοί.

Το παράκτιο κράτος **δεν έχει απόλυτη κυριαρχία**, αλλά μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις:

1. Έλεγχος για πρόληψη και καταστολή παραβάσεων *φορολογικής και τελωνειακής φύσης*
2. Έλεγχος για μεταναστευτική νομοθεσία

ΔΙΕΘΝΗ ΣΤΕΝΑ

Υπό γεωγραφική έννοια στενό είναι μια φυσική θαλάσσια δίοδος, μικρού σχετικά πλάτους, που χωρίζει δύο ξηρές και ενώνει δύο τμήματα θάλασσας.

Από όλα τα στενά, αυτά που μπορούν να υπαχθούν στο καθεστώς των διεθνών στενών είναι αυτά που συνδέουν ... και χρησιμεύουν για διεθνή ναυσιπλοΐα.

- Δύο ανοιχτές θάλασσες
- Μία ανοιχτή θάλασσα και μια αιγιαλίτιδα
- Δύο ΑΟΖ
- Μία ανοιχτή θάλασσα και μια ΑΟΖ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ : η διώρυγα του Σουέζ επειδή είναι τεχνητό κατασκεύασμα δεν υπάγεται στο καθεστώς των διεθνών στενών. Το ίδιο και η διώρυγα του Παναμά, Κορίνθου, Κιέλου.

Το ιδιαίτερο νομικό καθεστώς των διεθνών στενών

Τα ξένα πλοία, εμπορικά και πολεμικά, έχουν το δικαίωμα αβλαβούς διελεύσεως βάσει της ΣτΒ του '82. Τα παράκτια κράτη δε δικαιούνται να παρακωλύουν τη διέλευση (αυτό μπορούν να το κάνουν εντός αιγιαλίτιδας για λόγους ασφαλείας).

Έχει υποστηριχθεί ότι η αξιολόγηση ενός στενού ως διεθνούς ναυσιπλοΐας εξαρτάται από τον όγκο των διερχόμενων πλοίων, τη συχνότητα διελεύσεως, την αξία του φορτίου, την ποικιλία των σημαίων των πλοίων, αλλά κατά τη γνώμη του δικαστηρίου αυτό δεν ισχύει! Εξαρτάται από τη γεωγραφική θέση του στενού. Άρα, ο χαρακτηρισμός εξαρτάται από κριτήρια λειτουργικά.

ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΤΕΝΟΥ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ: Το ΔΔΧ διεύρυνε την έννοια των Στενών διεθνούς ναυσιπλοΐας, προσθέτοντας και τα στενά ενός κράτους που συνδέουν την ανοικτή θάλασσα με την αιγιαλίτιδα ζώνη ενός άλλου. Το στενό έχει έκταση 30 μίλια και το πλάτος του ποικίλει από 1,5-6 ν.μ., δηλαδή ένα μέρος του βρίσκεται στην αιγιαλίτιδα ζώνη της Ελλάδας και το άλλο στην Αλβανία. Στο τέλος του Β παγκόσμιου πολέμου τα δύο πολεμικά πλοία που έστειλε η Αγγλία για να περάσουν από το Στενό και να επιβεβαιώσουν την αρχή της αβλαβούς διέλευσης, βομβαρδίστηκαν από την Αλβανία, με το πρόσχημα ότι έπρεπε να έχουν ειδική άδεια. Αργότερα η Αγγλία έστειλε 4 πολεμικά, εκ των οποίων τα 2 αντιτορπιλικά, προσέκρουσαν σε νάρκες, γι'αυτό και επέμεινε στην εκκαθάριση της περιοχής από τις νάρκες. Η Αλβανία υποστήριξε ότι δεν είναι στενό διεθνούς ναυσιπλοΐας και έκρινε ότι η επιχείριση εκκαθάρισης αποτελούσε παραβίαση της εδαφικής ακεραιότητας και της εθνικής ανεξαρτησίας του παρακτίου κράτους.

Στη ΣτΒ του '82, το καθεστώς των διεθνών στενών ονομάζεται πλούς διελεύσεως όπου θα μπορούν, πχ.τα υποβρύχια να διέρχονται εν καταδύσει από την αιγιαλίτιδα ενός κράτους, όταν στο σημείο αυτό εξυπηρετείται η διεθνής ναυσιπλοΐα. Η ίδια σύμβαση δημιουργεί υποχρέωση στα παράκτια κράτη για διάυλους ελεύθερης διελεύσεως. Δεν εφαρμόζεται όμως:

1. Σε στενά μεταξύ ηπειρωτικής ακτής και νησιών, εφόσον υπάρχει οδός με ίση καταλληλότητα
2. Όταν τα στενά συνδέουν ανοικτή θάλασσα ή ΑΟΖ με την αιγιαλίτιδα ζώνη
3. Όταν τα στενά υπάγονται σε κάποιο διεθνές συμβατικό καθεστώς. **Υπόθεση Δαρδανελίων:** η Τουρκία έχει πλήρη κυριαρχία. Αναγνωρίζεται για τα εμπορικά πλοία δικαίωμα ελευθεροπλοΐας, όταν η Τουρκία δνε είναι εμπόλεμη. Για τα πολεμικά πλοία απαιτείται έγκριση από την Τουρκία.

ΑΝΟΙΚΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Είναι όλα τα τμήματα της θάλασσας στα οποία δεν περιλαμβάνεται η αιγιαλίτιδα ζώνη και τα εσωτερικά ή εθνικά ύδατα των κρατών/ η θάλασσα που βρίσκεται πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη. Τα συμβατικά κείμενα δεν διευκρινίζουν ρητά τη νομική φύση της ανοικτής θάλασσας. Δεν είναι αδέσποτο πράγμα αφού κανείς δεν μπορεί να ασκήσει κυριαρχία ή να εγείρει δικαιώματα κυριότητας. Επίσης, δεν είναι κοινό πράγμα *res communis*, γιατί δεν ανήκει σε όλα τα κράτη με την έννοια της συγκυριαρχίας. Η ανοικτή θάλασσα αποτελεί πράγμα κοινής χρήσης *res communis usus*. Σύμβαση ΔΘ 1982:

εξαγγέλλει την ελευθερία ναυσιπλοΐας, υπερπήσεως, τοποθέτησης υποβρυχίων καλωδίων και σωληναγωγών, κατασκευής τεχνητών νησιών, αλιείας και επιστημονικής έρευνας. Δεν αναφέρεται ρητά στα ναυτικά γυμνάσια, *μάλλον επειδή η ανοικτή θάλασσα θα πρέπει να χρησιμοποιείται για ειρηνικούς σκοπούς.*

Τα πλοία στην ανοικτή θάλασσα

Τα πλοία στην ανοικτή θάλασσα υπάγονται στην αποκλειστική δικαιοδοσία του κράτους της σημαίας τους. Αν ένα πλοίο στην ανοικτή θάλασσα παραβιάζει τη νομοθεσία του κράτους της σημαίας ή το διεθνές δίκαιο, τότε μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο πράξεων εξουσίας από πολεμικά πλοία *μόνο του κράτους της σημαίας του*. Αυτά μπορούν να ανακόψουν τον πλου του και να προβούν σε κατασταλτικές πράξεις, να το συλλάβουν και να το οδηγήσουν σε λιμάνι του κράτους του. *Τα πολεμικά πλοία δεν μπορούν να πραγματοποιούν οποιαδήποτε επέμβαση ή να παρακωλύουν τη ναυσιπλοΐα ξένων εμπορικών πλοίων στην ανοικτή θάλασσα σε καιρό ειρήνης.*

Υπόθεση Lotus: διατυπώθηκε ότι, όταν δεν υπάρχει διεθνής κανόνας που να ρυθμίζει την συγκεκριμένη συμπεριφορά, το κενό μπορεί να καλυφθεί από το εσωτερικό δίκαιο του κράτους. Άρα, το κράτος μπορεί να προβλέπει και να τιμωρεί αδικήματα που πραγματοποιήθηκαν από ξένα εμπορικά πλοία στην ανοικτή θάλασσα (η Τουρκία έχει δικαίωμα να συλλάβει τον Γάλλο υποπλοίαρχο). Η θέση αυτή ανατράπηκε από την Σύμβαση των Βρυξελλών που προβλέπει την αποκλειστική αρμοδιότητα του κράτους της σημαίας σε περίπτωση σύγκρουσης στην ανοικτή θάλασσα και συντρέχουσα αρμοδιότητα του κράτους, του οποίου ο υπαίτιος είναι υπήκοος.

Εξαίρεση: ένα πολεμικό πλοίο μπορεί, κάτω από προκαθορισμένες προϋποθέσεις, να προβεί στην ανοικτή θάλασσα σε έλεγχο της σημαίας και σε επίσκεψη του εμπορικού πλοίου υπό ξένη σημαία (ενέργεια εξακρίβωσης των στοιχείων της ταυτότητας και της εθνικότητας του υπόπτου πλοίου) -> Αν υπάρχει *εύλογη υπόνοια* ότι το ξένο ιδιωτικό πλοίο:

- a) Ασκεί πειρατεία ή δουλεμπόριο
- b) Φέρει σημαία ξένη προς την πραγματική ή αρνείται να ανυψώσει σημαία, ενώ στην πραγματικότητα έχει την *ίδια σημαία με το πολεμικό*
- c) Το πλοίο δεν έχει ιθαγένεια

Αν τελικά αποδειχθεί ότι η υπόνοια δεν θεμελιώνεται, τότε το κράτος της σημαίας του πολεμικού οφείλει επανόρθωση. Το 1975, η αμερικανική ακτοφυλακή άσκησε δικαίωμα επίσκεψης σε πλοίο υπο σημαία των νησιών Μπαχάμες. Ο πλοιοκτήτης επικαλέστηκε ότι το πλοίο άλλαξε σημαία στην ανοικτή θάλασσα, δηλαδή ύψωσε βρετανική και, άρα, ήταν απαραίτητη η έγκριση της αγγλικής κυβέρνησης-> η αλλαγή σημαίας εξομοιώνει το πλοίο με σκάφος χωρίς σημαία->πλοίο χωρίς ιθαγένεια.

Πειρατεία: αδίκημα που απειλεί την διεθνή έννομη τάξη. Συνιστά:

- Κάθε παράνομη πράξη βίας, κατάληψης ή καταστροφής που γίνεται για ιδιοτελείς σκοπούς από **το πλήρωμα ή τους επιβάτες** τους ιδιωτικού και στρέφονται στην ανοικτή θάλασσα ή σε τόπο που δεν υπόκειται στη δικαιοδοσία κανενός κράτους
- Κάθε πράξη καταστροφής ή χρησιμοποίησης πλοίου ή αεροσκάφους, όταν εκείνος που την τελεί γνωρίζει τα γεγονότα που προσδίδουν πειρατικό χαρακτήρα

Πρόκειται για διαχρονικό φαινόμενο, αφού ήδη από το 1958 ενδημονούσε στην Κίτρινη θάλασσα, στην ΝΑ Ασία, στην Αφρική, στον Ινδικό ωκεανό και σε περιοχές του Ειρηνικού.

Πλέον συνδυάζεται με τον όρο ένοπλη ληστεία. Το διεθνές δίκαιο θεωρεί τους πειρατές ως εχθρούς της ανθρωπότητας. Έτσι, κάθε κράτος και όχι μόνο το κράτος της σημαίας του πλοίου ή της ιθαγένειας του δράστη νομιμοποιείται να συλλαβάνει στην ανοικτή θάλασσα με τα πολεμικά ή δημόσια πλοία ή αεροσκάφη του τους δράστες και το πλοίο, καθώς και να δικάζει τους δράστες κατά την εσωτερική του νομοθεσία και να κατάσχει το πλοίο. Αν αποδειχθεί ότι δεν ήταν πειρατικό φέρει υποχρέωση αποζημίωσης. Η ευθύνη για την πρόληψη/καταστολή πράξεων πειρατείας που τελούνται στην ανοικτή θάλασσα και στην αιγιαλίτιδα ζώνη φέρει το παράκτιο κράτος. Εξομοιώνονται με πειρατικά τα πολεμικά ή άλλα δημόσια πλοία ή αεροσκάφη, στα οποία το πλήρωμα πραγματοποιεί στάση και κατάληψη προς το σκοπό διάπραξης πειρατείας και τα πολεμικά πλοία επιφάνειας και υποβρύχια αγνώστου εθνικότητας και χωρίς σημαίας. ΔΕΝ αποτελούν ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ :

-Η στάση σε πολεμικό πλοίο (θωρηκτό Ποτέμκιν-> κατάληψη από μέλη του πληρώματος στο λιμάνι της Οδησσού)

-Η στάση σε εμπορικό πλοίο στην ανοικτή θάλασσα ->αρμοδιότητα καταστολής έχει μόνο το κράτος της σημαίας, το οποίο δια του πλοιάρχου/προξένου μπορεί να ζητήσει τη συνδρομή άλλων κρατων. Η βοήθεια αυτή παρέχεται προαιρετικά.

ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ ΣΤΙΣ ΑΚΤΕΣ ΤΗΣ ΣΟΜΑΛΙΑΣ

Σημειώνεται ότι ένοπλη ληστεία που λαμβάνει χώρα εντός χωρικών υδάτων δεν συνιστά πειρατεία. Άρα απαιτείται η συναίνεση του παρακτίου κρατους για την καταστολή όσο και για τη σύλληψη πειρατών που καταφεύγουν στην αιγιαλίτιδα ζώνη μετά τη διάπραξη πειρατείας στην ανοικτή θάλασσα.

Δικαίωμα συνεχούς καταδίωξης

Αυτό το δικαίωμα το έχει το παράκτιο κράτος στην ανοικτή θάλασσα σε ένα εμπορικό πλοίο, όταν το τελευταίο παραβίασε κανονισμούς και νόμους του παράκτιου κράτους όσο βρισκόταν εντός των εσωτερικών υδάτων, της αιγιαλίτιδας ζώνης ή ακόμη και της συνορεύουσας. Η καταδίωξη πρέπει να γίνει αμέσως μετά την παραβίαση. ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ:

- Πρέπει το ξένο εμπορικό πλοίο να παραβίασε τους νόμους του παρακτίου κράτους στα εσωτερικά ύδατα, την αιγιαλίτιδα ζώνη, την συνορεύουσα ζώνη
- Πρέπει η καταδίωξη να γίνει αμέσως μετά την παραβίαση και να πραγματοποιηθεί με διάφορα σκάφη αφού ειδοποιηθεί το ξένο πλοίο με τηλεβόα ή άλλο προσφορο μέσο
- Πρέπει η καταδίωξη να είναι συνεχής, θερμή και να μην διακοπεί ως τη σύλληψη. Παύει όταν το ξένο πλοίο μπορέσει να μπει στην αιγιαλίτιδα ζώνη του κράτους της σημαίας του ή άλλου

Η σύμβαση ΔΘ 1982 επεκτείνει το δικαίωμα και τις παραβιάσεις στην υφαλοκρηπίδα και στην ΑΟΖ. Αν οι υποψίες δεν επιβεβαιωθούν, το κράτος της σημαίας του καταδιώκοντος πλοίου οφείλει επανόρθωση.

ΝΗΟΨΙΑ: νομιμοποιείται μόνο σε περίπτωση αναγγελίας ένοπλης σύρραξης. Το εμπόλεμο κράτος δικαιούται να ελέγχει στην ανοικτή θάλασσα τα πλοία εκείνα, τα οποία δημιουργούν υποψίες ότι μετέχουν στον πολεμικό ανεφοδιασμό του αντιπάλου ή σε λαθρεμπόριο. Γι'αυτό θεωρήθηκαν παράνομες οι επεμβάσεις γαλλικών πολεμικών σε ξένα εμπορικά κατά τον απελευθερωτικό πόλεμο της Αλγερίας.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ ΑΟΖ

Η έμφαση για τη δημιουργία της ΑΟΖ (καθιερωμένο εθνικά διεθνή θεσμό) δόθηκε από τα κράτη που δεν είχαν υφαλοκρηπίδα από γεωλογική έννοια, επειδή η απόκλιση του βυθού είναι πολύ μεγάλη σε μικρή απόσταση από τις ακτές τους. Μάλιστα, μερικά λατινοαμερικανικά κράτη, για την προστασία του περιβάλλοντος της θάλασσας, εξήγγειλαν επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης τους σε 200 νμ και μίλησαν για πατρογονική θάλασσα. Επεκτείνεται στο θαλάσσιο χώρο που φτάνει ως 200 νμ από την ακτή για τη διευκόλυνση της αλιείας.

Δικαιώματα του παρακτίου κράτους

Περιλαμβάνει ένα πλέγμα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των παράκτιων και άλλων κρατών και καθορίζονται με γνώμονα τα **κυριαρχικά δικαιώματα αλιείας και ενάλιου πλούτου** υπέρ του παρακτίου κράτους, αλλά συγχρόνως πρέπει να υπάρχει εξισορρόπηση με τα συμφέροντα των διαφόρων μερών στην ανοικτή θάλασσα.

Το παράκτιο κράτος αποκτά ΑΟΖ μόνο αν την κηρύξει τυπικά και ανακοινώσει στην Γενική Γραμματεία του ΟΗΕ την ενέργεια αυτή. Στην ΑΟΖ αναγνωρίζονται στο παράκτιο κράτος:

- ο Κυριαρχικά δικαιώματα ίδια με αυτά της υφαλοκρηπίδας για την **έρευνα, την εκμετάλλευση και την διατήρηση των φυσικών πόρων** της θάλασσας αυτής περιοχής
- ο Δικαιοδοσία για την **τοποθέτηση και χρησιμοποίηση τεχνητών νησιών και εγκαταστάσεων**, για τη θάλασσα επιστημονική έρευνα και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Δίνεται πολύ μικρό περιθώριο για τρίτα κράτη να εκμεταλλεύονται τη ζώνη αυτή, χωρίς τη ρητή συναίνεση του παρακτίου κράτους.

Δικαιώματα τρίτων κρατών στην ΑΟΖ

Αν το παράκτιο κράτος δεν πραγματοποιεί πλήρη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της ΑΟΖ, τα τρίτα κράτη μπορούν να επωφελούνται, ενώ αναγνωρίζεται σε τρεις κατηγορίες κρατών δικαίωμα προτιμήσεως:

- ο Τα περικλειστα κράτη ή αυτά που έχουν ιδιαίτερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά δικαιούνται να μετέχουν στην αλίευση ζωντανών οργανισμών, που απομένουν μετά την αλίευση από το παράκτιο
- ο Αν το περικλειστο είναι αναπτυσσόμενο, τότε δικαιούται να μετέχει της αλίευσης χωρίς να περιμένει τον καθορισμό πλεονασμάτων
- ο Όλα τα κράτη έχουν δικαίωμα συμμετοχής στο πλεονάζον αλίευμα (=όταν η ποσότητα του υπερβαίνει την πραγματική δυνατότητα αλίευσης που έχει το παράκτιο κράτος)

Δικαίωμα επέμβασης του παρακτίου κράτους στην ΑΟΖ

Σύμβαση ΔΘ 1982: καταρχήν το παράκτιο κράτος δεν θα επιβάλλει φυλάκιση ή σωματική τιμωρία των ξένων παραβατών και θα ειδοποιεί οπωσδήποτε το κράτος της σημαίας. Ενισχύεται η δυνατότητα επέμβασης για παράνομη αλιεία και ρύπανση, χωρίς να απαιτείται συναίνεση του κράτους της σημαίας.

ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ

Βυθός είναι το έδαφος και το υπέδαφος του πυθμένα της θάλασσας. Διακρίνονται τέσσερα ήδη ύφαλων εκτάσεων:

1. Υφαλοκρηπίδα (αποτελεί την συνέχεια της ξηράς κάτω από τη θάλασσα)
2. Υφαλοπρανές (μαζί με την υφαλοκρηπίδα δημιουργούν το υφαλοπλαίσιο, το οποίο ξεκινάει από την ακτή, ενώ περιλαμβάνει το ηπειρωτικό ανύψωμα)
3. Ηπειρωτικό ανύψωμα
4. Ωκεάνια άβυσσος (διακρίνονται σε πεδιάδες και λάκκους της αβύσσου)

Σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών περί του δικαίου της θάλασσας το 1982, ως υφαλοκρηπίδα ορίζεται κατά βάση ο βυθός της θάλασσας εντός ακτίνας 200 νμ από την ακτή ανεξάρτητα από τη γεωλογική μορφή του βυθού. Όταν η προέκταση της υφαλοκρηπίδας υπολογίζεται από ίχνη ηπειρωτικής ακτής, τότε πρόκειται για ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα (continental shelf), ενώ από ίχνη νησιωτικής ακτής, τότε καλείται νησιωτική υφαλοκρηπίδα (insular shelf). Τόσο στην ηπειρωτική όσο και στη νησιωτική υφαλοκρηπίδα, η κυριαρχία ανήκει στο κράτος όπου και ανήκουν οι αντίστοιχες ακτές.

Τα δικαιώματα του παρακτίου κράτους που αφορούν την υφαλοκρηπίδα υπάρχουν *ipso facto* και *ab initio*, με βάση την αρχή της κυριαρχίας του κράτους σε αυτό το τμήμα του βυθού και με επέκταση της κυριαρχίας αυτής υπό τη μορφή άσκησης κυριαρχικών δικαιωμάτων. Είναι *συμφυές δικαίωμα*, δηλαδή, η ύπαρξη του μπορεί να πιστοποιηθεί αλλά δεν προϋποθέτει οποιαδήποτε συστατική πράξη. Το δικαίωμα αυτό δεν εξαρτάται από την αποτελεσματική άσκηση του. Είναι *αποκλειστικό*, με την έννοια ότι αν ένα παράκτιο κράτος επιλέγει να μην εκμεταλλευτεί τις ζώνες της υφαλοκρηπίδας του, δεν μπορεί να το κάνει άλλο χωρίς την συγκατάθεση του.

Περιεχόμενο των δικαιωμάτων του παρακτίου κράτους στην υφαλοκρηπίδα:

1. **Στα ορυκτά του εδάφους και του υπεράφους του βυθού**
2. **Στους ζώντες οργανισμούς του βυθού και στους μη ζώντες** (καθιστικά είδη πχ απολιθωμένα εχινόδερμα, καρκινοειδή, κοράλια, μύδια, μαργαριτάρια, σπόγγοι και μαλάκια) δηλ. πανίδα και χλωρίδα που στην εποχή της αλίευσης είναι ανίκανα να κινηθούν ή δεν μπορούν να κινηθούν παρά μόνο όταν βρίσκονται σε συνεχή επαφή με το έδαφος ή το υπέδαφος του βυθού.
Ερμηνευτικές δυσχέρειες: α) όλοι οι οργανισμοί της θάλασσας έχουν μια φάση διαβίωσης στο βυθό, β) πολλοί οργανισμοί άλλοτε κολυμπούν ή πλέουν στο νερό και άλλοτε περπατούν στο έδαφος του βυθού, γ) άλλοι δεν είναι προσκολλημένοι στην υφαλοκρηπίδα, αλλά κινούνται αργά σε μικρές ή μεγάλες αποστάσεις πάνω σε αυτή. Σημειώθηκαν διαμάχες για οστρακόδερμα πχ **Υπόθεση ΗΠΑ-Ιαπωνίας για την αλιεία του king crab ανατολικά του Βερίγγειου πορθμού/Υπόθεση Γαλλίας-Βραζιλίας για την αλίευση οστράκων.**

ΔΕΝ εμπίπτουν στα δικαιώματα, όμως, το καθεστώς των υπερκείμενων υδάτων, καθώς αυτά ανήκουν στην ΑΟΖ του παράκτιου κράτους. Πέραν των 200 ναυτικών μιλίων, αυτά αποτελούν ανοιχτή θάλασσα, στην οποία υπάρχει ελευθερία των θαλασσών. Τα νησιά, βραχονησίδες, σκόπελοι και ανορθωμένοι βράχοι (πχ. πόρτες Πάρου) που περιβάλλονται μεν από θάλασσα, δεν καλύπτονται όμως από το χειμερινό κύμα ή τη μέγιστη πλύμμη, έχουν κι αυτά υφαλοκρηπίδα, εξαίρεση αυτά που δεν μπορούν να διατηρήσουν ανθρώπινο πληθυσμό ή αυτόνομη οικονομική ζωή (κτηνοτροφία ή καλλιέργεια).

ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ	ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ (ΑΟΖ)
Ipsso facto και ab initio (αυτοδικαίως)	Ipsso iure (πρέπει να την κηρύξουν με διοικητική πράξη)
Κυριαρχικά δικαιώματα μόνο στο βυθό και υπέδαφος (ορυκτος πλούτος, ζώντες και μη οργανισμούς του βυθού)	Κυριαρχικά δικαιώματα σε βυθό, υπέδαφος και ύδατα (αλιεία και ενάλιος πλούτος)
Αποκλειστικά δικαιώματα	Καταρχήν αποκλειστικά, με τρεις εξαιρετικές κατηγορίες
- Στα ορυκτά του εδάφους και του υπεδάφους του βυθού - Στους ζώντες οργανισμούς του βυθού και στους μη ζώντες (καθιστικά είδη)	-Του αναγνωρίζονται κυριαρχικά δικαιώματα της ίδιας ποιοτικής αξίας με εκείνα που ασκεί στην υφαλοκρηπίδα. Τα δικαιώματα αυτά επεκτείνονται σε κάθε είδους εκμετάλλευση. -Του αναγνωρίζεται δικαιοδοσία για την τοποθέτηση και χρησιμοποίηση τεχνητών νησιών και εγκαταστάσεων.

Διεθνής βυθός

Η περιοχή αυτή δεν υπάγεται στο καθεστώς της ελευθερίας της ανοικτής θάλασσας ούτε και στο καθεστώς της αποκλειστικής δικαιοδοσίας του παρακτίου κράτους που συνδέεται με την υφαλοκρηπίδα. Αποτελεί ΚΟΙΝΟ ΚΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑΣ (res communis).

Νομικό καθεστώς

Περιέρχεται σε έναν οργανισμό, την **Διεθνή Αρχή του Βυθού**, που λειτουργεί υπό την εποπτεία του ΟΗΕ και επιτρέπει την έρευνα και την εκμετάλλευση για το σκοπό της ανθρωπότητας μόνο για τον ορυκτό πλούτο. Απαγορεύεται κάθε κρατική απαίτηση πάνω στην διεθνή περιοχή αυτή, διάθεση των πηγών σύμφωνα με διεθνείς κανόνες, χρησιμοποίηση για ειρηνικούς σκοπούς, προστασία από τη ρύπανση κλπ

ΝΗΣΙΑ

Νησί είναι κάθε φυσικά σχηματισμένη περιοχή της ξηράς που περιβρέχεται από νερό και βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας κατά τη μεγίστη πλύμμη. Διέπονται από το ίδιο καθεστώς με την ηπειρωτική χώρα, έχουν υφαλοκρηπίδα και αιγιαλίτιδα ζώνη, ενδέχεται και ΑΟΖ.

Όταν το νησί βρίσκεται εντός της αιγιαλίτιδας ενός κράτους, το εσωτερικό όριο της αιγιαλίτιδας ξεκινά από το άκρο όριο του νησιού. Όταν η απόσταση ανάμεσα στην ηπειρωτική ακτή και την απέναντι ακτή του νησιού είναι διπλάσια της αιγιαλίτιδας, τότε το νησί είναι καθαρό, δηλαδή έχει τριγύρω του πλήρη αιγιαλίτιδα και είναι δυνατό μεταξύ του νησιού και της ηπειρωτικής ακτής να υπάρχει τμήμα της ανοικτής θάλασσας.

Τεχνητά νησιά είναι μόνιμες εγκαταστάσεις από μέταλλο, ξύλο, τσιμέντο κλπ που δημιουργούνται από τον άνθρωπο για επιστημονικούς λόγους ή λόγους εκμετάλλευσης της υφαλοκρηπίδας και έχουν βάση τους το βυθό. Στην περίπτωση αυτή δεν εφαρμόζεται το δίκαιο των νησιών, διότι δεν είναι νησιά κατά το διεθνές δίκαιο. Αν ενέπιπταν στο καθεστώς των νησιών, θα μπορούσε κάθε κράτος να δημιουργεί νησιά. Δεν εξομοιούνται με πλοία λόγω του σταθερού τους χαρακτήρα.

ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΙΚΑ ΚΡΑΤΗ

Το πρώτο βήμα έγινε με την υιοθέτηση του συστήματος των ευθειών γραμμών βάσεως που σχημάτισε αρχιπελαγικά παράλια. Έτσι νησιά κατά μήκος των ακτών και σε απόσταση έως και 24 νμ ενοποιήθηκαν με θαλάσσιες ζώνες εσωτερικών υδάτων ή αιγιαλίτιδας ζώνης.

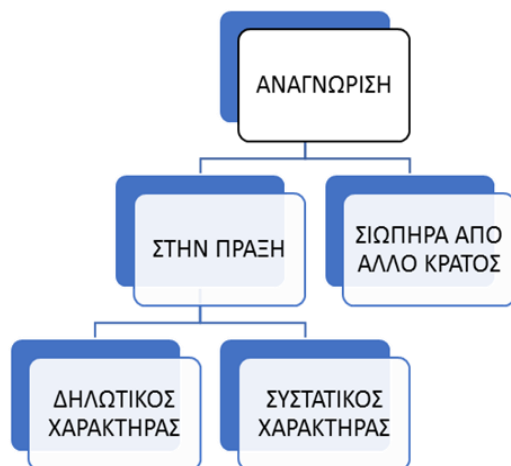
Το νομικό καθεστώς

Όλες οι περιοχές που περιβάλλουν ομάδες νησιών, ανεξάρτητα από την απόσταση τους, εντάσσονται στο ενιαίο καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης=> υπαγωγή στην κυριαρχία του κράτους περιορχών της ανοικτής θάλασσας, ώστε να εξασφαλιστεί η ενιαία απόσταση του αρχιπελάγους. Αρχιπελαγικό Κράτος είναι αυτό που αποτελείται ολοκληρωτικά από ένα ή περισσότερα συμπλέγματα νησιών συνδεδεμένα με άλλα νησιά. Αρχιπέλαγος είναι ομάδα νησιών, που αποτελεί μαζί με τα περιβρέχοντα ύδατα γεωγραφική, οικονομική και πολιτική ενότητα. Οι αρχιπελαγικές γραμμές βάσης δεν μπορούν να ξεπερνούν τα 100 νμ και η χάραξη τους πρέπει να γίνεται έτσι ώστε να μην αποκόπτεται η αιγιαλίτιδα ζώνη άλλου κράτους από την οικονομική του ζώνη ή την ανοικτή θάλασσα. Δημιουργείται, λοιπόν, μια ζώνη μεταξύ των ευθειών γραμμών βάσης, που δικαιούται να χαράξει το αρχιπελαγικό κράτος, και των αρχιπελαγικών γραμμών= αρχιπελαγικά ύδατα. Το αρχιπελαγικό κράτος ασκεί κυριαρχία στα ύδατα, στο βυθό και στους πόρους του και στον υπερκείμενο αέρα της αρχιπελαγικής ζώνης. Η κυριαρχία του τέλος υποχωρεί απέναντι στο δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης ξένου πλοίου.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ

Η δημιουργία ενός κράτους μπορεί να πραγματοποιηθεί, είτε με πρωτογενή τρόπο (συγκέντρωση απαραίτητων στοιχείων για την ύπαρξη του σε κάποια δεδομένη στιγμή), είτε με παράγωγο τρόπο (απόσπαση, διαμελισμός, ένωση με προϋπάρχον κράτος).

Αναγνώριση νοείται η μονομερής δικαιοπραξία με την οποία ένα ή περισσότερα κράτη δηλώνουν ότι μια πολιτική ενότητα έχει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις κράτους, έτσι ώστε να μπορεί να γίνει μέλος της διεθνούς κοινότητας.

Δηλωτικός Χαρακτήρας

Είναι η διαπίστωση ύπαρξης στοιχείων κράτους κατά το δημόσιο διεθνές δίκαιο. Επιβεβαιώνεται δηλαδή μια πραγματικότητα και αναγνωρίζεται από περισσότερα κράτη, δίδοντας τεκμήριο πως το κράτος μετέχει στη διεθνή κοινότητα (αυτός ισχύει, οπότε δεν είναι υποχρεωτική η αναγνώριση).

Συστατικός Χαρακτήρας

Αποτελεί την ίδια την πράξη του κράτους που αναγνωρίζεται εξαρτάται από τη βούληση των κρατών που το αναγνωρίζουν. Στηρίζεται σε υποκειμενικές εκτιμήσεις.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ :

- Με συμβατικό κείμενο (πχ.πρωτόκολλο Λονδίνου του 1830 που αναγνώρισε την ανεξαρτησία της Ελλάδας)
- Με μονομερή δήλωση (πχ.Λαϊκή Δημοκρατία Κίνας από Ελλάδα αναγνωρίστηκε το 1971)
- Με άλλους τρόπους (πχ.συγχαρητήριο τηλεγράφημα, όπως αυτό του Αϊζενχάουερ στον αρχιεπίσκοπο Μακάριο για την αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας)
- Με σιωπηρή αναγνώριση, δηλαδή με πράξεις που υποδηλώνουν τη σχετική βούληση κράτους που αναγνωρίζει (πχ.αποστολή και αποδοχή διπλωματικών αντιπροσώπων ή επισήμων αντιπροσώπων σε τελετή ανεξαρτησίας νέου κράτους)

ΔΕΝ αποτελεί αναγνώριση :

- Η διατήρηση προξενικών σχέσεων χωρίς να έχουν μεταβληθεί εκτελεστήρια έγγραφα προξένων
- Η έγκριση εισόδου και εξόδου σε υπηκόους που φέρουν διαβατήρια μη αναγνωρισμένου κράτους
- Η συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς ή σε πολυμερή συνθήκη ή σε διεθνή συνδιάσκεψη.

ΕΤΕΡΟΔΙΚΙΑ ΚΡΑΤΩΝ

Ετεροδικία των κρατών καλείται η μη υπαγωγή των ξένων κρατών στη δικαιοδοσία των εγχώριων δικαστηρίων. Πρόκειται για καθιερωμένο κανόνα του εθνικού διεθνούς δικαίου.

Η ετεροδικία έχει προέλευση στο αλάθητο του ηγεμόνα που αποτελούσε θεμέλιο της πολιτικής ζωής στην Αγγλία για πολλούς αιώνες ("The king can do no wrong") και στο αλάθητο του πάππα, δηλαδή στην αδυναμία ενός επισκόπου να δικάσει άλλον επίσκοπο, αρχή που επικρατούσε στην εσωτερική οργάνωση της Καθολικής Εκκλησίας.

Σήμερα πλέον, ακολουθείται μια πιο πραγματιστική διάσταση, αφού η αρχή της ετεροδικίας δημιουργεί μια ομαλότητα στις διεθνείς σχέσεις μεταξύ των κρατών, απαγορεύοντας σε ορισμένες «περιοχές» του εσωτερικού του κράτους να επεμβαίνει ένα ξένο κράτος. Δικαιολογητική βάση της αρχής αυτής είναι η αναγνώριση της ισότητας μεταξύ δύο υποκειμένων του διεθνούς δικαίου.

Ο θεσμός της ετεροδικίας του κράτους καλύπτει :

- ✓ Πράξεις που πραγματοποιούνται στο όνομα και για λογαριασμό του ξένου κράτους
- ✓ Πρόσωπα που από την ιδιότητά τους είναι στενά συνδεδεμένα με τη λειτουργία του κράτους και ιδιαίτερα με τις εξωτερικές σχέσεις του (αρχηγοί κρατών, διπλωματικοί αντιπρόσωποι, προξενικοί πράκτορες, ειδικοί αντιπρόσωποι).

Σε καμία περίπτωση, η κρατική ετεροδικία δεν ταυτίζεται με την προσωπική ετεροδικία που χαίρουν ορισμένοι κρατικοί λειτουργοί για την καλύτερη εκπλήρωση των καθηκόντων τους.

Το σύγχρονο κράτος παρεμβαίνει διαρκώς στις εμπορικές και οικονομικές συναλλαγές κι έτσι ο θεσμός της ετεροδικίας αλλοιώνεται. Όταν, όμως, το κράτος ενεργεί ως έμπορος, ανακύπτει ζήτημα αν πρέπει η ετεροδικία να καλύπτει το κράτος στις εμπορικές του δραστηριότητες. Για το λόγο αυτό, τα δικαστήρια άρχισαν να κάνουν διάκριση της ετεροδικίας σε απόλυτη και σε περιορισμένη. Οι πράξεις του ξένου κράτους που εκδήλωναν δημόσια εξουσία (*acta iure imperii*) παρέμεναν εκτός της δικαιοδοσίας των εγχώριων δικαστηρίων, ενώ οι λοιπές πράξεις διαχείρισεως (*acta iure gestionis*) για τις οποίες ο δικαστής διαπίστωνε ότι η επίδικη πράξη μπορούσε να τελεσθεί και από έναν ιδιώτη μπορούσαν να εκδικάζονται για να διαφυλαχθεί η έννοια της δικαιοσύνης στις δημόσιες σχέσεις.

Περιοπτώσεις περιορισμένης ετεροδικίας (*acta iure gestionis*) – πράξεις διαχείρισης

1. Υποθέσεις που αφορούν συμβατικές υποχρεώσεις που ανέλαβε το ξένο κράτος και που η εκτέλεσή τους πραγματοποιείται στο έδαφος του κράτους του *forum*
2. Συμμετοχή ξένου κράτους σε εταιρία που η έδρα της βρίσκεται στο έδαφος του κράτους του *forum*
3. Πραγματοποίηση εμπορικής, βιομηχανικής ή οικονομικής δραστηριότητας
4. Ακίνητα
5. Κληρονομικές σχέσεις
6. Διεκδίκηση ή χρήση σωμάτων ή άλλων τίτλων πνευματικής ιδιοκτησίας
7. Αυτοκινητιστικά ατυχήματα
8. Υποθέσεις που παραπέμπονται σε διαιτησία

Η τελική απόφαση για το αν υπάρχει ή όχι ετεροδικία βρίσκεται στα χέρια των εθνικών δικαστών. Η νομολογία αμφιταλαντεύεται γενικά, αφού δεν υπάρχει σαφής διαχωρισμός

πράξεων κυριαρχίας και ιδιωτικού δικαίου. Συνεπώς, δεν υπάρχει συγκεκριμένο κριτήριο, αλλά το προνόμιο της ετεροδικίας κρίνεται σε κάθε υπόθεση *in concreto*.

Περιπτώσεις άρσης της ετεροδικίας

- Όταν πρόκειται για αγωγές που αφορούν σε εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων που βρίσκονται στο κράτος του δικάζοντος δικαστηρίου (ΚπολΔ 29)
- Όταν πρόκειται για αγωγές που αναφέρονται στο ξένο κράτος υπό την ιδιότητά του ως κληρονόμου ή κληροδόχου υπηκόου του ξένου κράτους
- Σε υποθέσεις στις οποίες το αλλοδαπό κράτος παραιτείται ετεροδικίας. Μπορεί να υπάρξει παραίτηση από το προνόμιο της ετεροδικίας του εναγόμενου κράτους, αρκεί αυτό να δηλώσει την παραίτησή του ρητά και με σαφήνεια. Παραίτηση μπορεί να διατυπωθεί και με ρήτρα υπαγωγής στη διαιτησία που περιέχεται σε σύμβαση που προβλέπει υποβολή αγωγής ή ανταγωγής στα εγχώρια δικαστήρια. Κλασσικό παράδειγμα συνιστά η ελληνοσοβιετική σύμβαση φιλίας και εμπορίας το 1928.

Στην Υπόθεση σχετικά με τις αποζημιώσεις των κληρονόμων και των επιζώντων της σφαγής του Διστόμου από το γερμανικό Δημόσιο : το Πρωτοδικείο Λειβαδιάς θεώρησε ότι επειδή οι πράξεις της γερμανικής κυβέρνησης αποτελούν πράξεις που παραβιάζουν τους κανόνες *ius cogens* και το διεθνές δίκαιο γενικά, δεν μπορούν να θεωρηθούν πράξεις της κρατικής εξουσίας.

Την άποψη αυτή υιοθέτησε και ο ΑΠ υποστηρίζοντας ότι ισχύει εθιμικός κανόνας που επιβάλλει την άρση της ετεροδικίας των κρατών όταν αυτά προβαίνουν σε αδικοπρακτικές ενέργειες στο έδαφος του forum, ιδίως όταν πρόκειται για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Για το λόγο αυτό δεν απαιτείται αναζήτηση για το αν η πράξη είναι κυριαρχίας ή διαχείρισης, αφού η αδικοπρακτική αυτή συμπεριφορά του κράτους λειτουργεί σα σιωπηρή παραίτηση από την ετεροδικία.

Αντίθετα, το ΑΕΔ στην Υπόθεση του Λιδωρικίου απεφάνθη διαφορετικά, υποστηρίζοντας ότι δεν έχει διαμορφωθεί εθιμικός κανόνας που να επιτρέπει την άρση ετεροδικίας ακόμα και όταν το κράτος προβαίνει σε αδικοπρακτική ενέργεια εις βάρος άλλου κράτους, αν και διαπίστωσε νομολογιακό προηγούμενο σχετικό με την άρση της ετεροδικίας σε περιπτώσεις ευθύνης του κράτους για βασανισμούς, γενοκτονίες και γενικά εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας.

Στην απόφαση του ΑΠ υπήρχε σημαντική μειοψηφούσα άποψη που συμφωνούσε με το ΑΕΔ. Η απόφαση, όμως, του ΑΠ δεν εκτελέστηκε εναντίον του γερμανικού δημοσίου, γιατί ο Υπουργός Δικαιοσύνης δε χορήγησε την απαιτούμενη άδεια και ο δε ΑΠ θεώρησε ότι η άρνηση αυτή του Υπουργού Δικαιοσύνης δεν αντίκειται στις διατάξεις της ΕΣΔΑ.

ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ή ΕΙΡΗΝΙΚΗ ΕΠΙΛΥΣΗ ή ΤΡΟΠΟΙ ΕΙΡΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ

Σύμφωνα με το (Α 33) του Χάρτη του ΟΗΕ, αναφέρονται οι τρόποι ειρηνικής επίλυσης, χωρίς ιεραρχική διαβάθμιση. Αυτοί είναι οι εξής :

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

1. Διαπραγμάτευση = συνιστά το συνηθέστερο τρόπο επίλυσης διαφορών μεταξύ κρατών και προϋπόθεση προσφυγής σε άλλες μεθόδους κάποιες φορές. Πολλές φορές, ωστόσο, ενέχει τον κίνδυνο, όταν αυτή τελείται μεταξύ υπερδύναμης και αδύναμης χώρας, η τελευταία να υποστή πιέσεις και εν τέλει να δοθούν άδικες λύσεις εις βάρος της αδύναμης χώρας. Είναι υποχρέωση συμπεριφοράς και δεν ενέχει υποχρέωση επίτευξης συμφωνίας. Κατά το ΔΔΧ μια διαφωνία πρέπει να διέλθει του σταδίου διαπραγματεύσεως πριν ακολουθήσει τη δικαστική οδό (Υπόθεση Μαυρομάτης).
2. Φιλικές υπηρεσίες = παρέμβαση τρίτου κράτους ή διεθνούς οργανισμού με σκοπό τη γεφύρωση των διστάμενων απόψεων μεταξύ κρατών. Γίνεται προσπάθεια να πεισθούν τα μέρη να εισέλθουν σε διαπραγματεύσεις.
3. Μεσολάβηση = τρίτο κράτος, διεθνής οργανισμός ή ανεξάρτητη προσωπικότητα επεμβαίνει σε μια διαφορά με τη συναίνεση των μερών επί της ουσίας. Εκφράζει τη θέση του/της, προτείνει λύση – η οποία όμως δεν είναι δεσμευτική καταρχάς – γίνεται, όμως, δεσμευτική όταν τα μέρη την αποδεχθούν (πχ. Μάθιου Νίμιτς, γενικός γραμματέας του ΟΗΕ, που μεσολάβησε μεταξύ Ελλάδας και Fyrom για την ονομασία).
4. Έρευνα και συνδιαλλαγή = (I) Διεθνείς επιτροπές έρευνας διελευκάνουν πραγματικά περιστατικά που οδηγούν σε διενέξεις. Δεν προτείνουν λύσεις και τα πορίσματά τους δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα. Ο χαρακτήρας τους είναι συμπληρωματικός. (II) Επιτροπές συνδιαλλαγής συνδυάζουν αρμοδιότητες μεσολαβητή και επιτροπής έρευνας. Ερευνάται η διαφορά και προτείνεται λύση, η οποία δεν είναι δεσμευτική (πχ. επιτροπή συνδιαλλαγής μεταξύ Ισλανδίας και Νορβηγίας).

NΟΜΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

- 5 Διαιτησία = έχει ως αντικείμενο την ειρηνική διευθέτηση διαφορών με δικαστές της επιλογής των μερών με βάση το σεβασμό του διεθνούς δικαίου. Πρόκειται για θεσμική υποδοχή. Η σύμβαση της Χάγης περιλαμβάνει κατάλογο διαιτητών. Η πρόταση διαιτητή είναι δεσμευτική για τα μέρη.
- 6 Δικαστικός διακανονισμός = το ΔΔΧ είναι το δικαστήριο του ΟΗΕ. Δεν έχει αποκλειστική αρμοδιότητα στην επίλυση των διεθνών διαφορών, αλλά τέτοια του δίνουν τα μέρη με έναν από τους εξής τρόπους : Α) Συνυποσχετικό (Α 36 α) του Καταστατικού του δικαστηρίου = δύο κράτη συμφωνούν να υποβάλλουν μία και μόνο διαφορά (γεγενημένη) προς επίλυση στο ΔΔΧ, συντάσσοντας συνυποσχετικό. Με την πράξη αυτή, τα κράτη αναγνωρίζουν αρμοδιότητα στο ΔΔΧ συγκεκριμένη, χωρίς με τον τρόπο αυτό να προσδίδουν γενική συναίνεση για κάθε διαφορά που θα ανακύψει στο μέλλον. Β) Αποδοχή προαιρετικής ρήτρας υποχρεωτικής δικαιοδοσίας (Α 36 β) του Καταστατικού του δικαστηρίου = τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν οποτεδήποτε να προσδώσουν δικαιοδοσία στο ΔΔΧ μέσω μιας διεθνούς συμβάσεως για διαφορές που αφορούν στην ερμηνεία της συνθήκης και κάθε ζήτημα του διεθνούς δικαίου. Γ) *forum prorogatum* – σιωπηρή απόκτηση αρμοδιότητας = αν ένα κράτος έχει ασκήσει προσφυγή κατά άλλου κράτους, χωρίς προηγούμενη συμφωνία κτήσης αρμοδιότητας και το άλλο κράτος παρασταθεί, χωρίς να προβάλλει ένσταση αναρμοδιότητας, τότε θεωρείται ότι προσφέρει τη συναίνεσή του σχετικά με την αρμοδιότητα του ΔΔΧ.
- 7 Συμβούλιο Ασφαλείας (Σ.Α.) = το Σ.Α. είναι όργανο του ΟΗΕ, το οποίο παρεμβάλλεται σε κάθε διεθνή κρίση που ανακύπτει και την επιλύει, πχ.αθρόα

έλευση μεταναστών στην Ελλάδα. Βασικό χαρακτηριστικό του είναι ότι δίνει προτεραιότητα στη γνώμη των πέντε Μ.Δυνάμεων (μόνιμα μέλη: Γαλλία, ΗΠΑ, Μ.Βρετανία, Ρωσία, Κίνα). Τα κράτη αυτά διαθέτουν δικαίωμα αρνησικυρίας (veto), το οποίο μπορούν να προτάξουν αν μια απόφαση αντίκειται στα συμφέροντά τους.

Σύμφωνα με το Χάρτη του ΟΗΕ, απαγορεύεται η χρήση βίας στις διεθνείς σχέσεις (Α 2 § 4). “Όλα τα μέλη θα απέχουν στις διεθνείς σχέσεις από την απειλή ή χρήση βίας κατά της εδαφικής ακεραιότητας και πολιτικής ανεξαρτησίας”. Ο συμβατικός και εθιμικός αυτός κανόνας καθιστά παράνομη τη χρήση βίας στις συμβατικές και μη διεθνείς σχέσεις, ενώ αποτυπώθηκε στη Σύμβαση του Παρισιού του 1928.

Εξαίρεση συνιστούν, οπότε και επιτρέπεται η απειλή ή χρήση βίας, οι εξής περιπτώσεις :

- Η περίπτωση της νόμιμης ατομικής και συλλογικής άμυνας (λόγος άρσης του άδικου χαρακτήρα της πράξης)
- Η περίπτωση ένοπλης επέμβασης με εξουσιοδότηση του Σ.Α. Για παράδειγμα, η επέμβαση στη Συρία κατόπιν εξουσιοδότησης του Σ.Α., λόγω απειλής χρήσης πυρηνικών μέσων. Υπάρχει, ωστόσο, διχογνωμία για το αν είναι επιτρεπτή ή όχι η ένοπλη επέμβαση με μορφή ανθρωπιστικής βοήθειας.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ :

- Στο πλαίσιο ειρηνικής επίλυσης των διεθνών διαφορών, το (Α 33) του Χάρτη του ΟΗΕ ορίζει ότι το Σ.Α., αν το κρίνει απαραίτητο, μπορεί να καλέσει τα διστάμενα μέρη να επιλύσουν τη διαφορά τους με μέσα που αυτό προτείνει ή υποδεικνύει.
- Μπορεί, επίσης, να διερευνά και να διαπιστώνει αν η συνέχιση μιας διαφοράς αποτελεί απειλή για τη διεθνή ασφάλεια (ο όρος διαφορά και διένεξη τίθενται υπό την αξιολογική κρίση του Σ.Α.).
- Ένα κράτος μπορεί να φέρει μια διαφορά ενώπιον του Σ.Α., αλλά και ενώπιον της Γ.Σ. Το Σ.Α. στην περίπτωση αυτή, δύναται να συστήσει στα διστάμενα μέρη μεθόδους για την επίλυση της διαφοράς. Αν η διαφορά είναι νομική θα πρέπει να υπαχθεί στο ΔΔΧ, αρκεί αυτό να έχει αρμοδιότητα. Αν η διαφορά αυτή δεν επιλυθεί, το Σ.Α. θα επιδείξει τρόπους επίλυσης (όχι δεσμευτικοί).
- Τα μέτρα που λαμβάνει το Σ.Α. είναι τα εξής : καλεί τα μέρη να συμμορφωθούν σε προσωρινά μέτρα τα οποία υποδεικνύει. Τα μέτρα, καταρχάς, δεν είναι υποχρεωτικά, γιατί έχουν τη μορφή σύστασης. Μπορούν να λάβουν υποχρεωτική μορφή ανάλογα με τη σοβαρότητα της κατάστασης (δεσμευτική απόφαση). Τα μέτρα του Σ.Α. δε συνεπάγονται τη χρήση βίας, ωστόσο, μπορούν να συνιστούν πλήρη ή μερική διακοπή οικονομικών σχέσεων (embargo), διακοπή επικοινωνιών δια θαλάσσης και ξηράς, διακοπή διπλωματικών σχέσεων. Μπορούν, επίσης, να συνεπάγονται χρήση βίας, ένοπλη επέμβαση από θαλάσσης, ξηράς ή αέρος. Ο κανόνας, όμως, είναι ότι τα μέτρα που το Σ.Α. λαμβάνει είναι κατασταλτικά και ακυρωτικά. Την εκτέλεση των μέτρων αναλαμβάνουν τα μέλη και περιφερειακοί διεθνείς οργανισμοί, πχ. ένοπλες επεμβάσεις του ΝΑΤΟ.

ΔΙΑΔΟΧΗ ΚΡΑΤΩΝ

Η αντικατάσταση της κυριαρχίας ενός κράτους σε συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο από ένα άλλο κράτος (state succession). Το φαινόμενο αυτό απασχόλησε τη διεθνή επιστήμη τον 19ο και 20ο αιώνα με τις αποσχίσεις των κρατών, καταλήψεις, μεταβολές συνόρων κτλ.

ΔΕΝ αποτελεί διαδοχή κρατών

- αλλαγή κυβέρνησης ή πολιτειακού καθεστώτος
- επαναστατική ανατροπή καθεστώτος(δικτατορία)

ΘΕΩΡΙΑ ΚΕΚΤΗΜΕΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΙΔΙΩΤΩΝ :

- I. Υπόθεση Μαυρομάτη : το 1914, η Οθωμανική αυτοκρατορία είχε αναθέσει στον Έλληνα Μαυρομάτη την κατασκευή έργων δημόσιων στην Παλαιστήνη. Το 1918, όμως, η Μ.Βρετανία ανέλαβε την κυριαρχία στην περιοχή και κήρυξε έκπτωτο το Μαυρομάτη. Η ελληνική κυβέρνηση άσκησε διπλωματική προστασία, επικαλούμενη τη Συνθήκη της Λωζάννης που προέβλεπε διαδοχή στις υποχρεώσεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Το ΔΔΧ έκανε δεκτή τη θεωρία των κεκτημένων δικαιωμάτων των ιδιωτών σε περίπτωση διαδοχής κρατών, δηλαδή το διάδοχο κράτος δεσμεύεται ως προς τις συμβατικές υποχρεώσεις του προκάτοχου κράτους έναντι ιδιωτών.
- II. Υπόθεση φάροι στο Αιγαίο : η Οθωμανική Αυτοκρατορία είχε παραχωρήσει σε δύο γάλλους υπηκόους, Collas και Michel, τη διαχείριση των φάρων της. Το 1913, η Ελλάδα είχε καταλάβει περιοχές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και αρνήθηκε να συνεχίσει – ανανεώσει τη σύμβαση με την εταιρία των Γάλλων αδελφών. Το ΔΔΧ απεφάνθη ότι η Ελλάδα υποχρεούται να συνεχίσει, δυνάμει της θεωρίας των κεκτημένων δικαιωμάτων των ιδιωτών.

ΔΙΑΔΟΧΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΕΥΘΥΝΗ

Η διεθνής νομολογία είναι σαφώς αρνητική σε αυτή.

Υπόθεση Χαβάη : ένας αριθμός Βρετανών υπηκόων είχαν βασανισθεί από τη Δημοκρατία της Χαβάη. Το νησί, αργότερα, προσαρτήθηκε στις ΗΠΑ. Η Μ.Βρετανία ήγειρε αγωγή αποζημίωσης κατά των ΗΠΑ, όμως το Διαιτητικό Δικαστήριο απεφάνθη ότι με τη διαδοχή των ΗΠΑ στη Χαβάη, καταργήθηκαν όλες οι διεθνείς υποχρεώσεις, εξαιτίας της παράνομης πράξης της Χαβάη.

ΔΙΑΔΟΧΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Καταρχάς, η ασφάλεια δικαίου επιβάλλει τη συνέχιση των συμβατικών ρυθμίσεων, όμως, η αρχή της αυτονομίας των κρατών επιβάλλει το διάδοχο και κυρίαρχο κράτος μέσω της αυτονομίας της βούλησης να απεξαρτάται από τις συμβατικές δεσμεύσεις του προκάτοχου.

1. Συνθήκες συνοριακού-εδαφικού χαρακτήρα : η διαδοχή δε θίγει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που δημιουργούνται από συνθήκες που αφορούν στη χάραξη συνόρων. Τα κράτη υποχρεώνονται να σεβαστούν τη στιγμή της ανεξαρτητοποίησης τα υπάρχοντα σύνορα. Με τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, η Ε.Ε. έθεσε ως προϋπόθεση για την αναγνώριση των νέων κρατών την τήρηση του απαραβίαστου των συνόρων (αρχή σεβασμού του εδαφικού status quo). Επίσης, κατά το διαμελισμό της Γιουγκοσλαβίας, διεθνής επιτροπή έκρινε ότι τα σύνορα που υφίστανται κατά τη διαδοχή, μετατρέπονται σε σύνορα που προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο. Δεσμεύσεις του προκάτοχου κράτους απέναντι σε άλλο

κράτος, όπως η χρήση εδάφους (πχ.τήρηση στρατιωτικών βάσεων) συνεχίζουν να ισχύουν για το διάδοχο, εκτός αν έχει συμφωνηθεί το αντίθετο.

2. Συμβάσεις που αφορούν στα ανθρώπινα δικαιώματα : στη συνδιάσκεψη της Βιέννης, επιχειρήθηκε να καταστή δεσμευτικό το ότι οι συνθήκες παγκόσμιου χαρακτήρα θα έπρεπε (να εξακολουθούν) να δεσμεύουν τα διάδοχα κράτη. Τέτοιες συνθήκες είναι αυτές που αφορούν στην παγκόσμια κοινότητα. Η παραπάνω, όμως, δεν απετέλεσε συμβατική δέσμευση. Αν μια συνθήκη παγκόσμιου χαρακτήρα αποκρυσταλλώνει έθιμο, τότε ισχύει γενικά ό,τι και για τα διάδοχα κράτη. Κατά την έρευνα του ΟΗΕ, διαπιστώθηκε ότι τα διάδοχα κράτη επιδείκνυαν την τάση να συνεχίσουν τις πολυμερείς συνθήκες των προκατόχων. Αυτό φάνηκε κυρίως στις διεθνείς συμβάσεις που αφορούσαν ανθρώπινα δικαιώματα, άρα υπάρχει έθιμο (πεποίθηση δικαίου) ότι υφίσταται αυτόματη διαδοχή των διάδοχων κρατών σε συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΔΙΑΔΟΧΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ

Η διαδοχή ως προς τους διεθνείς οργανισμούς συνδέεται περισσότερο με την πρόβλεψη της ιδρυτικής συνθήκης του διεθνούς οργανισμού, παρά με τη διαδοχή κρατών. Αυτό το ενστερνίζεται και η ΣτΒ του '69. Πάντως, η πρακτική καταδεικνύει ότι τα διάδοχα κράτη δεν αποκτούν αυτομάτως την ιδιότητα του κράτους – μέλους, αλλά θα πρέπει να ακολουθηθεί η διαδικασία ένταξης. Αυτό συμβαίνει και στον ΟΗΕ. Σε περίπτωση που υπάρχει κράτος που συνεχίζει τη νομική προσωπικότητα του προκατόχου, τότε αυτό συνεχίζει να έχει και την ιδιότητα του μέλους του διεθνούς οργανισμού (πχ.Ρωσία πρώην Σοβιετική ένωση). Η αρχή της μη αυτόματης διαδοχής κάμπτεται : στους οικονομικούς οργανισμούς (πχ.ΔΝΤ) , όπου και ακολουθείται η πρακτική διαδοχής υπό όρους.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗ

Διεθνής ευθύνη = αντιδιεθνής ενέργεια κράτους, η οποία συνίσταται σε παραβίαση συμβατικής υποχρέωσης, εθιμικού κανόνα και γενικής αρχής του δημοσίου διεθνούς δικαίου. Για να γεννηθεί ευθύνη θα πρέπει να συντρέξουν οι εξής προϋποθέσεις :

- Παράνομη πράξη ή παράλειψη του κράτους
- Μη ύπαρξη λόγου άρσης του άδικου χαρακτήρα της πράξης
- Πράξη αποδοτέα στο κράτος (καταλογιστή)

Ζημία → η ζημία δεν αποτελεί πια προϋπόθεση στοιχειοθέτησης διεθνούς ευθύνης. Λαμβάνεται υπόψη ως προς το ύψος της αποζημίωσης ή ως προς τον τρόπο αποκατάστασης.

- Παράνομη πράξη ή παράλειψη του κράτους = η άδικη συμπεριφορά του κράτους συνίσταται στην παραβίαση υποχρέωσης που έχει αναλάβει με διμερή/πολυμερή συνθήκη, πχ.παραβίαση της ΣτΒ του ' 69 περί του δικαίου των συνθηκών ή της Συνθήκης της θάλασσας του ' 82 αποτελούν χαρακτηριστικές περιπτώσεις παράνομης συμπεριφοράς του κράτους. Το ίδιο θα συμβεί και στην περίπτωση που το κράτος παραβιάσει διμερή συνθήκη με άλλο κράτος – συνθήκη εργασίας, εθιμικού κανόνα ή γενική αρχή του δημοσίου διεθνούς δικαίου, πχ.αρχή της εδαφικότητας.

- Μη ύπαρξη λόγου άρης άδικου χαρακτήρα = στη συνέχεια θα πρέπει να ελεγχθεί αν η παράνομη πράξη ή παράλειψη του κράτους είναι δικαιολογημένη, δηλαδή αν συντρέχει λόγος άρσης του άδικου χαρακτήρα της πράξης. Λόγοι άρσης του άδικου χαρακτήρα της πράξης :

1. Νόμιμη άμυνα = όταν ένα κράτος δέχεται άδικη επίθεση (εισβολή, παραβίαση εθνικής ανεξαρτησίας κτλ.), τότε το άλλο έχει το δικαίωμα να κάνει χρήση βίας στο πλαίσιο άμυνας. Σε καμία περίπτωση η άμυνα δεν μπορεί να υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο.
2. Ανωτέρα βία = επέλευση ακατανίκητης δύναμης ή απρόβλεπτου γεγονότος, εκτός των ορίων ελέγχου του κράτους που καθιστούν την εκπλήρωση διεθνούς υποχρέωσης του κράτους πρακτικά αδύνατη, πχ.φυσικά φαινόμενα, αναγκαστική προσγείωση στο έδαφος ξένου κράτους χωρίς προηγούμενη άδεια λόγω καιρικών συνθηκών (Υπόθεση Rainbow Warrior).
3. Κατάσταση ανάγκης = υπάρχει κίνδυνος ζωής, για αυτό και η αντιδιεθνής ενέργεια είναι η μόνη επιλογή για τη διάσωση ζωής, πχ. αναγκαστική προσγείωση στο έδαφος ξένου κράτους χωρίς προηγούμενη άδεια για να διασωθεί ζωή.
4. Συναίνεση = όταν το κράτος συναινεί στην αντιδιεθνή ενέργεια άλλου κράτους, πχ.τα γερμανικά στρατεύματα κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο διήλθαν από το έδαφος της Τουρκίας με τη συναίνεσή της – άδειά της.
5. Κατάσταση κινδύνου = Υπόθεση πετρελαιοφόρου Torrey Canion
6. Αντίμετρα = όταν ένα κράτος θεωρεί ότι ένα άλλο προβαίνει σε αντιδιεθνή ενέργεια προς άλλο κράτος, τότε μπορεί να λάβει οικονομικά μέτρα εναντίον του (embargo), αφού προηγουμένως έχει καλέσει παραβιάζον κράτος να παύσει την παράνομη ενέργεια. Τα αντίμετρα πρέπει να είναι ανάλογα προς τη ζημία που προκλήθηκε και να έχουν σκοπό να οδηγήσουν το παραβιάζον κράτος να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις του. Έχουν προσωρινό χαρακτήρα.

- Πράξη που είναι αποδοτέα στο κράτος = σύμφωνα με το ΔΔΧ ισχύει ότι το κράτος ευθύνεται για όλες τις πράξεις των οργάνων του. Η αρχή αυτή έχει εθιμικό χαρακτήρα. Γεννάται ερώτημα αν το κράτος εξακολουθεί να ευθύνεται αν το όργανό του ενεργεί εκτός των αρμοδιοτήτων του ή αν είναι φαινομενικά αρμόδιο (de facto)? Η απάντηση είναι σαφώς καταφατική.

Υπόθεση Jessie : σε αυτήν, η ακτοφυλακή των ΗΠΑ ανέκοψε τον πλου ενός εμπορικού πλοίου στην ανοικτή θάλασσα και προέβη σε έλεγχο του φορτίου του, διαπιστώνοντας ότι μετέφερε όπλα. Ο κυβερνήτης του πλοίου των ΗΠΑ πίστευε ότι είχε την αρμοδιότητα να ελέγξει το πλοίο στην ανοικτή θάλασσα, ευρίσκετο δηλαδή σε συγγνωστή πλάνη. Το Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο που ασχολήθηκε με την υπόθεση διαπίστωσε ότι παρά την καλοπιστία του κυβερνήτη, οι ΗΠΑ υπείχαν διεθνή ευθύνη απέναντι στη Μ.Βρετανία και όφειλαν να την αποζημιώσουν.

Υπόθεση Youmans : ομάδες Μεξικανών επιχείρησαν να κακοποιήσουν αμερικανούς υπηκόους στο Μεξικό. Ο δήμαρχος έδωσε εντολή στις αστυνομικές δυνάμεις να αποκαταστήσουν την τάξη και αυτές ενάντια στη διαταγή ενώθηκαν με τους εξοργισμένους Μεξικανούς και εν τέλει εκτέλεσαν τους Αμερικανούς, τους οποίους είχαν κληθεί να προστατεύσουν. Από την αμερικομεξικανική επιτροπή κρίθηκε ότι αν ένα όργανο του κράτους ενεργεί ενάντια σε διαταγές που έχει λάβει καθ' υπέρβαση καθήκοντος, το κράτος φέρει ευθύνη για τις ενέργειες του οργάνου του.

- Εκτελεστική εξουσία: πράξεις στρατιωτικών και πολιτικών υπηρεσιών περιλαμβάνονται.
- Νομοθετική εξουσία: η εσωτερική νομοθεσία ενός κράτους θα πρέπει να εναρμονίζεται με τις διεθνείς υποχρεώσεις του. Το ΕΔΔΑ καταδικάζει κράτη όταν διαπιστώσει ότι η εσωτερική του νομοθεσία είναι ασυμβίβαστη με την ΕΣΔΑ. Ωστόσο, έχει επισημανθεί ότι η διεθνής ευθύνη στοιχειοθετείται κατά το ΔΔΧ όχι κατά τη στιγμή της νομοθετήσεως, αλλά όταν από συγκεκριμένη ενέργεια κράτους παραβιάζεται διεθνής υποχρέωση, πχ.το κράτος Α αποφασίζει εθνικοποίηση της περιουσίας του κράτους Β στο έδαφός του, χωρίς αποζημίωση. Διεθνής ευθύνη επισύρεται από όταν το κράτος Α εφαρμόσει την απόφαση.
- Δικαστική εξουσία : κατά κανόνα διεθνή ευθύνη δημιουργεί η αρνησιδικία απέναντι στους αλλοδαπούς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η συστηματική απόρριψη αγωγών αλλοδαπών σε εθνικά δικαστήρια. Γενικότερα, αρνησιδικία αποτελεί κάθε μορφής εμπόδιο που δεν επιτρέπει στον αλλοδαπό να τύχει δίκαιης δίκης (Υπόθεση Κονγκό κατά Βελγίου : ετέθη ζήτημα νομιμότητας του εντάλματος σύλληψης των βελγικών δικαστικών αρχών κατά του εν ενεργεία ΥΠΕΞ του Κονγκό. Το ΔΔΧ έκρινε ότι παραβιάστηκε η λειτουργική ασυλία του Υπουργού, όπως κατοχυρώνεται στο διεθνές δίκαιο, με την έκδοση του εντάλματος σύλληψης).
- De facto όργανα : ορισμένες πράξεις ιδιωτών, φ.π ή ν.π. που δεν έχουν την ιδιότητα του κράτους, θεωρούνται πράξεις του κράτους. Αυτό συμβαίνει στις περιπτώσεις που τα όργανα αυτά έχουν εξουσιοδοτηθεί από το κράτος να ασκούν στοιχεία κυβερνητικής λειτουργίας ή το κράτος ελέγχει – κατευθύνει τις ενέργειές του, πχ.ενέργειες ιδιωτικών εταιριών ασφαλείας, διοίκηση φυλακών από ιδιώτες κτλ. Τα πρόσωπα αυτά λειτουργούν ως de facto όργανα του κράτους (Υπόθεση στρατιωτικών και παραστρατιωτικών δραστηριοτήτων στη Νικαράγουα : το ΔΔΧ έκρινε ότι η ομάδα των contras ενεργούσε υπό τον αποτελεσματικό έλεγχο των ΗΠΑ).
- Ομάδα ιδιωτών : το κράτος φέρει την ευθύνη και για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις ομάδας ιδιωτών αν αποδειχθεί οποιαδήποτε σχέση του με την ομάδα αυτή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Υπόθεση των Μουσουλμάνων φοιτητών στην Τεχεράνη : ξέσπασε Ισλαμική επανάσταση στο Ιράν. Οι λεγόμενοι Μουσουλμάνοι φοιτητές εισέβαλαν στην αμερικανική πρεσβεία στο Ιράν, συνέλαβαν το διπλωματικό και προξενικό προσωπικό και απειλούσαν να τους σκοτώσουν. Η συμπεριφορά αυτή αποτελούσε παραβίαση της ΣτΒ του '69 περί του δικαίου των συνθηκών και των διπλωματικών και προξενικών σχέσεων. Οι ΗΠΑ κατέφυγαν στο ΔΔΧ και ζήτησαν καταδίκη του Ιράν. Το Ιράν υποστήριξε ενώπιον του ΔΔΧ ότι ήταν εσωτερική υπόθεση, επειδή οι ΗΠΑ κατασκόπευαν τη χώρα επί κυβερνήσεως Σάχι, ισχυρισμός που απερρίφθη. Το ΔΔΧ καταδίκασε το Ιράν διότι παραβιάστηκε η παραπάνω συνθήκη, αλλά η επίσημη κυβέρνηση του Ιράν όχι μόνο δεν απέτρεψε την ισλαμική επανάσταση, αλλά κράτησε και παθητική στάση και μάλιστα οι Μουσουλμάνοι φοιτητές αποτέλεσαν μέλη της νέας κυβέρνησης.

ΜΟΡΦΕΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΥΘΥΝΗΣ :

Α. Σε διακρατικό επίπεδο : όταν η αντιδιεθνής ενέργεια ενός κράτους βλάπτει άλλο κράτος, τότε η διεθνής διαφορά που δημιουργείται μεταξύ των δύο κρατών επιλύεται από το ΔΔΧ. Προϋπόθεση είναι να έχει υπάρξει η παρέμβαση σε διπλωματικό επίπεδο, ώστε οι διπλωμάτες να πετύχουν με φιλικό διακανονισμό την επίλυση της διαφοράς.

Β. Θεσμός διπλωματικής προστασίας : με την αντιδιεθνή ενέργεια ενός κράτους είναι δυνατό να βλάπτεται αλλοδαπός άλλου κράτους (ιδιώτης). Το κράτος της ιθαγένειάς του έχει διακριτική ευχέρεια να ασκήσει υπέρ του υπηκόου του και ενώπιον του ΔΔΧ το θεσμό της διπλωματικής προστασίας. Κριτήριο είναι η αντιδιεθνής ενέργεια του κράτους να βλάπτει αλλοδαπό φ.π. ή ν.π. άλλου κράτους.

Υπόθεση Αμπατιέλος : ο Αμπατιέλος είχε προβεί σε πώληση πλοίου προς το βρετανικό δημόσιο, χωρίς όμως το τελευταίο να τηρήσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις. Η Ελλάδα άσκησε για λογαριασμό του Αμπατιέλου και κατά της Μ.Βρετανίας διπλωματική προστασία ενώπιον του ΔΔΧ. Το ΔΔΧ απέρριψε την προσφυγή της Ελλάδας, διότι ο Αμπατιέλος δεν είχε εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα της Μ.Βρετανίας και συγκεκριμένα, δεν είχε ασκήσει αναίρεση στη Βουλή των Λόρδων.

Υπόθεση Nottebohm : ο Nottebohm γεννήθηκε στο Αμβούργο και από τη γέννησή του είχε γερμανική ιθαγένεια. Μετανάστευσε στη Γουατεμάλα, ανέπτυξε επιχειρηματική δραστηριότητα στη χώρα αυτή και συνεργάστηκε επαγγελματικά με τη Γερμανία. Σε ένα ταξίδι του στο Λιχτενστάιν υπέβαλε αίτηση κτήσης ιθαγένειας την οποία και έλαβε. Όταν ξέσπασε ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, ο Nottebohm θεωρήθηκε υπήκοος εχθρικού κράτους και δημεύθηκε η περιουσία του. Το Λιχτενστάιν άσκησε για λογαριασμό του το θεσμό της διπλωματικής προστασίας ενώπιον του ΔΔΧ και κατά της Γουατεμάλα, αλλά αυτή προέβαλε την ένσταση της μη ενεργητικής νομιμοποίησης του Λιχτενστάιν, η οποία έγινε δεκτή. Εν κατακλείδι, το ΔΔΧ απεφάνθη για την ενεργό ιθαγένεια ενός προσώπου με περισσότερες ιθαγένειες ότι νομιμοποιείται να ασκήσει το θεσμό της διπλωματικής προστασίας το κράτος, όπου το άτομο έχει αναπτύξει την οικογενειακή, προσωπική, επαγγελματική του ζωή και τη συμμετοχή του στο δημόσιο βίο.

Υπόθεση Barcelona Traction : η εταιρία Barcelona Traction είχε την καταστατική της έδρα στον Καναδά με αντικείμενο την παραγωγή και τη διανομή ηλεκτρικού ρεύματος. Ανέπτυξε παράρτημα στην Ισπανία, αλλά το Ισπανικό κράτος έλαβε μια σειρά από νομοθετικά μέτρα, με αποτέλεσμα να πτωχεύσει η εταιρία. Επειδή η πλειοψηφία των μετόχων της εν λόγω εταιρίας ήταν Βέλγοι υπήκοοι, το Βέλγιο άσκησε το θεσμό της διπλωματικής προστασίας υπέρ των υπηκόων του και κατά της Ισπανίας ενώπιον του ΔΔΧ. Η προσφυγή απερρίφθη ως ενεργητικώς ανομιμοποίητη από το ΔΔΧ και αυτό γιατί νομιμοποιείται να ασκήσει την προσφυγή μόνο το κράτος της καταστατικής έδρας της εταιρίας.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Η διεθνής ευθύνη μπορεί να εμφανίζεται σε διακρατικό επίπεδο ή σε επίπεδο διπλωματικής προστασίας.

ΒΗΜΑΤΑ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ (Υπόθεση Αμπατιέλου) :

1. Ο ιδιώτης που βλάπτεται από παράνομη πράξη/παράλειψη άλλου κράτους οφείλει να εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα του κράτους που υπέχει διεθνή ευθύνη (αν στο κράτος που υπέχει διεθνή ευθύνη δεν υπάρχουν ένδικα μέσα που παρέχουν αποτελεσματική δικαστική προστασία ή παρατηρείται αδικαιολόγητη καθυστέρηση στην απονομή της δικαιοσύνης ή αυτά απορρίπτονται συστηματικά, τότε θεωρούμε ότι το στάδιο αυτό πληρούται πλασματικά).

2. Αν τα εσωτερικά ένδικα μέσα δεν τελεσφορήσουν ο ζημιωθείς – θιγόμενος φεύγει από το προσκήνιο και εμφανίζεται το κράτος της ενεργούς ιθαγένειας. Με τον τρόπο αυτό, ενεργοποιείται ο θεσμός της διπλωματικής προστασίας.(Υπόθεση *Nottebohm* και *Barcelona Traction*).
3. Θεωρία «καθαρών χεριών» (*clean hands*) : προϋπόθεση για την άσκηση της διπλωματικής προστασίας αποτελεί η άψογη συμπεριφορά του προσώπου στο οποίο παρέχεται, δηλαδή αν το πρόσωπο είχε παρανομήσει στο έδαφος του ξένου κράτους, τότε κράτος ιθαγένειάς του δε δικαιούται να εγείρει διεθνή απαίτηση. Η θεωρία αυτή είχε αγγλοσαξωνική προέλευση.

ΒΗΜΑΤΑ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ (Υπόθεση Μουσουλμάνων φοιτητών) :

- Απόπειρα διπλωματικής επίλυσης
- Δικαστικός διακανονισμός = το ΔΔΧ είναι το δικαστήριο του ΟΗΕ. Δεν έχει αποκλειστική αρμοδιότητα στην επίλυση των διεθνών διαφορών, αλλά τέτοια του δίνουν τα μέρη με έναν από τους εξής τρόπους :

Α) Συνυποσχετικό (Α 36 α) του Καταστατικού του δικαστηρίου = δύο κράτη συμφωνούν να υποβάλλουν μία και μόνο διαφορά (γεγονημένη) προς επίλυση στο ΔΔΧ, συντάσσοντας συνυποσχετικό. Με την πράξη αυτή, τα κράτη αναγνωρίζουν αρμοδιότητα στο ΔΔΧ συγκεκριμένη, χωρίς με τον τρόπο αυτό να προσδίδουν γενική συναίνεση για κάθε διαφορά που θα ανακύψει στο μέλλον.

Β) Αποδοχή προαιρετικής ρήτρας υποχρεωτικής δικαιοδοσίας (Α 36 β) του Καταστατικού του δικαστηρίου = τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν οποτεδήποτε να προσδώσουν δικαιοδοσία στο ΔΔΧ μέσω μιας διεθνούς συμβάσεως για διαφορές που αφορούν στην ερμηνεία της συνθήκης και κάθε ζήτημα του διεθνούς δικαίου.

Γ) *forum prorogatum* – σιωπηρή απόκτηση αρμοδιότητας = αν ένα κράτος έχει ασκήσει προσφυγή κατά άλλου κράτους, χωρίς προηγούμενη συμφωνία κτήσης αρμοδιότητας και το άλλο κράτος παρασταθεί, χωρίς να προβάλλει ένσταση αναρμοδιότητας, τότε θεωρείται ότι προσφέρει τη συναίνεσή του σχετικά με την αρμοδιότητα του ΔΔΧ.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΥΘΥΝΗΣ :

Υποχρέωση επανόρθωσης

Αποτελεί τη βασικότερη συνέπεια της διεθνούς ευθύνης, εξάλλου κατά γενική αρχή του διεθνούς δικαίου, η παραβίαση μιας διεθνούς υποχρέωσης συνεπάγεται υποχρέωση επανόρθωσης. Η επανόρθωση λαμβάνει τις εξής εκφάνσεις, είτε μεμονωμένα, είτε συνδυαστικά:

1. Επαναφορά πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση = στην κατάσταση δηλαδή πριν λάβει χώρα η άδικη πράξη/παραλείψη. Αν η παράνομη ενέργεια αποτελεί νομική πράξη, η επαναφορά (*restitution*) συνίσταται στην ανάκληση/κατάργηση της πράξης (Υπόθεση *Κονγκό κατά Βελγίου* : εξεδόθη ένταλμα σύλληψης κατά του ΥΠΕΞ του Κονγκό, ο οποίος απολάμβανε διπλωματικής προστασίας, για αυτό το ΔΔΧ υποχρέωσε στην ανάκληση του σχετικού εντάλματος).
2. Αποζημίωση = αν η επαναφορά είναι αδύνατη, το κράτος που φέρει ευθύνη υποχρεούται σε αποζημίωση, η οποία αποτελεί την πιο συχνή μορφή αποκατάστασης. Η αποζημίωση απαντάται και στο πλαίσιο της Ε.Ε., όπως και στο σύστημα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

3. Ικανοποίηση = άλλη μορφή επανόρθωσης – αποκατάστασης και μάλιστα στην περίπτωση που η επαναφορά δεν είναι δυνατή και ούτε η αποζημίωση αρκεί. Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν η ηθική και νομική ζημία του κράτους, όπως η προσβολή της σημαίας, παραβίαση εδαφικής κυριαρχίας κτλ. Η ικανοποίηση συνίσταται σε αναγνώριση παραβίασης, έκφραση μεταμέλειας και υπόσχεση αποτροπής – μη επανάληψης στο μέλλον.

Άλλες υποχρεώσεις

Το ΔΔΧ πολλές φορές, μετά από προσφυγή, μπορεί να αξιώσει από το κράτος που υπέχει ευθύνη να παύσει την παράνομη ενέργεια και να μην την επαναλάβει στο μέλλον, παρέχοντας τις αναγκαίες εγγυήσεις. Πολλές φορές, η «συγγνώμη» δεν αρκεί, για αυτό απαιτείται η λήψη αναγκαίων μέτρων περί μη επανάληψης στο μέλλον. Στην Υπόθεση La Grand, το ΔΔΧ έκρινε ότι δεν αρκούσε η χορήγηση συγγνώμης από την πλευρά των ΗΠΑ, αλλά θα έπρεπε να δεσμευθούν ότι στο μέλλον θα απέφευγαν να λάβουν παρόμοιες αποφάσεις πριν εξετάσουν ενδελεχώς τις υποχρεώσεις τους.